

Brott och straff

moralitet efter Dostojevskij

av Christian Lanciai (2007)

Personerna:

Rodion Romanovitj Raskolnikov, student, kallad Rodja
Avdotia Romanova, hans syster, kallad Dunja
Pulcheria Alexandrovna, deras moder
Aljona Ivanovna, procenterska
Lisaveta, hennes efterblivna syster
Rasumichin, Raskolnikovs studiekamrat
Marmeladov, f.d. ämbetsman på dekis
Katerina Ivanovna, hans hustru
Sofia Semjonovna, kallad Sonia, hennes dotter
hennes två minderåriga småsyskon
två andra studenter
två hantverkare
Nastasia, Raskolnikovs sköterska
portvakten i huset
en besvärlig dam med besvärligt etablisseman
en löjtnant Ilja Petrovitj, "krutdurken"
en annan officer
Nikodim Tomitj, polismästare
Porfirij Petrovitj, hans överordnade
Pjotr Petrovitj Lusjin, advokat
Andrej Semjonovitj Lebesiatnikov, Lusjins kollega
Sosimov, läkare
en utmättningsman
Arkadij Ivanovitj Svidrigajlov
en polis
en käring
en karl
gravölsгäster
annat gatufolk

Handlingen äger rum i Sankt Petersburg c:a 1860.

Copyright © Christian Lanciai 2007

Brott och straff

Akt I scen 1. Ett prydligt gammaldags änkehem.
Det ringer på dörren. En liten gammal änka går och öppnar.

Raskolnikov (syns inte) Raskolnikov, student.

Aljona Ivanovna Jag kommer ihåg er. Stig in. Ni har bara skräp att panta.

Raskolnikov (stiger in, tar av sig mössan i ansträngd artighet) Förlåt mig att jag kommer över huvud taget, Aljona Ivanovna, men jag behöver pengar.

Aljona Det behöver vi alla. Er pant från förra gången är förfallen.

Raskolnikov Jag ber om ert overseende, Aljona Ivanovna.

Aljona Vad har ni nu då?

Raskolnikov (tar fram en noggrant inlindad pant och öppnar den försiktigt) Det är min fars gamla klocka, en unik sak och en släktklenod.

Aljona Krimskrams. Vad väntar ni er få för den?

Raskolnikov Fem rubel minst.

Aljona (skrattar torrt och hårt) Dessa fattiga studenter. Kommer hit som luffare och tigger och tror att vem som helst ska vara en barmhärtighetsinrättning. Affärer utesluter alla goda hjärtan och ömma känslor, Raskolnikov. Jag har inga. Ni får en och en halv rubel för skräpet.

Raskolnikov Min fars klocka! En och en halv rubel!

Aljona Det är generöst. Ta det eller gå någon annanstans.

Raskolnikov Mitt liv är i era händer, Aljona Ivanovna. Jag är skyldig hyran för mitt hem sedan månader. Jag lovar att lösa in mina panter så snart det ordnar sig.

Aljona Så säger de alla. Det ska ordna sig. Det ordnar sig aldrig. Var tacksam för vad ni får. Ingenting är gratis, och jag har en syster att försörja. En och en halv rubel.

Raskolnikov (ger klockan med någon reservation) Jag har ett fint silverretui hemma som jag ska komma till er med nästa vecka.

Aljona Det får vi titta på då. Var så god. En och tjugofem.

Raskolnikov Ni sade en och en halv!

Aljona Röntan, lille far. Glöm inte era outlösta panter. Seså, gå nu. Kom tillbaka om en vecka eller låt bli om ni vill. Ingen tvingar er komma hit och tigga utom ni själv.

Raskolnikov Hur mår Lisaveta Ivanovna?

Aljona Vad har ni med min syster att göra? Gå nu!

Raskolnikov Det var bara en artig förfrågan.

Aljona Jag bad inte om er artighet. Gå nu.

Raskolnikov (tar på sig mössan) Adjö, Aljona Ivanovna. (går)

Aljona Dessa fattiga studenter. Bara tiggare och luffare allihop. Nå, det är bara att utnyttja det lilla man kan av dem.

(Scenen vrids och visar Raskolnikov utanför.)

Raskolnikov Den satans häxan! Rena utsugerskan! En onyttig parasit! En omänsklig ockrerska! Jag ska mörda henne! (sätter förskräckt handen för munnen) Tyst, Raskolnikov. Tänk inte för högt. Det är farligt att prata för sig själv. Folk kan höra dig och dina planer. Gå hem och spekulera men inte här. (går)

Scen 2. Krogen.

Marmeladov Ser man på. Man får sällskap. En ung högdragen sträng och lärd student. Du har inte druckit mycket.

Raskolnikov Jag behöver inte dricka mycket.

Marmeladov Kunde just tänka mig det. Tillknäppt och nykter till förbannelse. Men jag behöver dricka, jag, och ursäkta att jag gör det!

Rasumichin (dyker upp på andra sidan) Hej, Rodja. Han är harmlös. Ta honom inte på allvar.

Raskolnikov Hej, Rasumichin.

Rasumichin Det är inte ofta man ser dig här. Jag visste inte att du umgicks med folk fortfarande.

Raskolnikov Jag kom bara förbi för att ta mig en öl och några skorpor.

Rasumichin Har någon dött?

Raskolnikov Nej. Hur så?

Rasumichin Du brukar inte behöva trösta dig ens med en öl.

Raskolnikov Penningproblem. Jag ligger efter med hyran.

Rasumichin Det gör vi alla. Hur mycket behöver du? (*tar fram plånboken*)

Raskolnikov Generös och vänlig som vanligt, Rasumichin. Jag har inte sett dig vid universitetet. Studerar du inte längre?

Rasumichin Jag arbetar. Jag kommer tillbaka när jag har råd att studera igen. Hur mår familjen?

Raskolnikov Min mor är på väg hit. Min syster har friarproblem.

Rasumichin Hon är vacker. Jag gissar att den ena friaren är rik och tråkig och att den andra är en skälm. Eller har hon fler?

Raskolnikov Två är två för mycket.

Marmeladov Och en man är en för mycket för en enda fru. Fråga mig, jag vet, ty jag har misshandlat min fru i hela vårt äktenskapsliv med att bara misslyckas med allt hela tiden och deka ner mig och lura henne på pengar. Tre barn fick hon för besväret, och den äldsta dottern har redan börjat med gult kort. Det är bara hon som kan försörja familjen.

Rasumichin Ni ser tämligen misshandlad ut. Är det er fru som gjort er sådan?

Marmeladov Jag har inte sovit hemma på fem nätter. (*stolt*) Jag logerar hos uteliggarna bland höpräarna vid Nevan!

Raskolnikov Jag tror er. Men ni har varit någonting. Vad är ni?

Marmeladov (med värdighet och en bugning) Titulärrådet Marmeladov, till er tjänst.

Raskolnikov (begrundar honom) Hur lyckades ni falla så djupt?

Marmeladov Kan ni verkligen vara intresserad? Vad är jag mer än bara en vanlig fallen människa? Allt jag har kvar är min titel. För övrigt, som ni alla här i krogen kan se, är jag naken! Min själ är naken, upplöst i förnedringens träsk av den ständigt tillströmmande vodkaflodens fåfänga tröst, som är mitt livs sista kvarvarande njutning! Skåda min nakenhet med lust, alla ännu icke falerade studenter, alla ännu icke våldtagna blivande prostituerade, alla ännu icke degraderade militärer eller avskedade ämbetsmän, och lär av mitt föregångsexempel! Jag njuter av min kroniska förnedring! Jag älskar min hustru när hon slår mig, ty jag förtjänar det! Jag älskar min dotter när hon tvingas gå på gatan för att försörja sina yngre syskon, ty hon förtjänar det inte och är därför heroisk! Hela världen följer mig, ty jag är den oupphörliga vägen utför som måste sluta illa men aldrig kan sluta helt, den väg som hela världen och mänskligheten alltid har följt! Jag tycker synd om er, stackars gröna studenter, som inte ens har sett början av den utförsbacke som väntar er med sina ständigt överraskande förkrossande olyckor!

Raskolnikov Ni är full.

Marmeladov Naturligtvis är jag full. Det kan inte råda något tvivel om den saken.

Rasumichin Lämna honom i fred, Rodja. Han vet inte vad han säger.

Marmeladov In vino veritas! Ruset talar sanning!

en annan student (till sin kamrat) Jag säger dig, att hon är rena reptilsuggan. Hon ger bara en fjärdedel av pantens värde men tar upp till sju procent i månaden och säljer av den utan att vänta en dag efter förfallodagen.

Raskolnikov (har hört och vänder sig till dem) Vem talar ni om?

studenten Den där pantlånerskan som ockrar på hela stadsdelen och använder sin efterblivna halvsyster som sin slavarbetare dygnet runt, som får tvätta, diska, laga mat och skura golv medan den gamla haggan är rik och gnidig som ett troll. Hon kan låna ut förmögenheter direkt mot god ränta medan hon ockrar på fattiga stackare som pantsätter vad som helst för en rubel för att överleva dagen.

student 2 Vi menar Aljona Ivanovna och hennes förståndshandikappade syster. Vad du än gör så panta dig aldrig hos henne. Hon bara lurar dig, suger ut dig och släpper dig aldrig.

Raskolnikov En vanlig ödla, alltså.

student 2 Mycket värre än så.

Raskolnikov Tack för varningen.

Rasumichin Berätta nu, Rodja. Vad är det för folk som lägrar din syster?

Raskolnikov Hon var anställd som guvernant i en välbeställd familj där mannen stötte på henne och ville rymma med henne. Hustrun kom på det och avskedade henne fastän hon sagt nej till alla närmanden och var oskyldig. Hon och min mor lämnades medellösa. När sanningen kommer fram ångrar sig hennes matmor och trollar fram en släkting, en viss Lusjin, som vill gifta sig med henne och lämnat ett formellt frieri. Han är rik, och min mor är salig av hänförelse och lät sig luras direkt, medan jag aldrig kommer att låta min syster vandra i den fällan.

Rasumichin Vilken fälla?

Raskolnikov Han vill göra henne livegen och fullkomligt beroende! Min mor har lurats till att tro att den pomadaslickade ämbetsmannen kommer att ge mig en karriär som hans anställda! Aldrig, säger jag, aldrig!

Rasumichin Hur kan du döma honom utan att ha träffat honom?

Raskolnikov Jag känner hans typ. Jag känner hans lukt i min näsa. Där bor bara hyckleri och falskhet och förnedring av andra.

Marmeladov Se på mig! Jag var en gång sådan! Jag är lyckligare nu!

Raskolnikov Och hederligare, utan tvivel.

Marmeladov Jag är upphöjd! Jag står över alla världens korrptioner! Jag går fri, ty jag är ständigt berusad!

Rasumichin Kom, Rodja. Den där narren blir aldrig färdig.

Raskolnikov Jag tror inte han har långt kvar. (*ger honom några slantar*) Här, min gode man. Sup inte upp dem, utan ge dem till er hustru, så att er dotter slipper gå på gatan.

Marmeladov (*ändrar sig helt*) Ni är en ängel, stackars trasige student. Kom med mig hem. Ja, led mig hem så att jag inte slarvar bort era gyllene kopekslantar på vägen. Ni måste få träffa min förpinta blivande änka och hennes små hostande barn. Ja, de har säkert lungsjukan allihop. Katerina Ivanovna hostar blod allt oftare. Kom med mig hem, stackars blivande kollega, så får ni äran att se hur min hustru misshandlar mig och med all rätt i världen.

Raskolnikov Jag får se till att han kommer hem, Rasumichin. Han har ju inte varit hemma på fem dygn.

Rasumichin Vi ses senare.

Raskolnikov Låt mig få träffa er familj, min gode man.

Marmeladov Det skall bli mig en ära! (*tar förtjust hand om Raskolnikov. De går ut.*)

student 1 Senast när jag besökte henne var min högsta önskan att mörda henne. Ingen skulle sakna henne om någon gjorde det, och många skulle ha fullgoda motiv, särskilt fattiga stackare som inte har råd att studera.

student 2 Kanske någon hör dina böner och gör det. I så fall hoppas jag den rånmördaren förtjänar hennes pengar.

student 1 Vi är många utsugna lurade stackare som skulle göra det.

Scen 3. Som scen 1.

Det knackar på dörren. Aljona Ivanovna går fram och öppnar.

Aljona Ni igen! Vad vill ni?

Raskolnikov Det där cigarettetuiet, ni vet.

Aljona Vilket cigarettetu?

Raskolnikov Jag har det med mig.

Aljona Jag är inte intresserad av värdelöst krimskrams.

Raskolnikov Det är av silver. *(stiger självsvåldigt in och håller fram ett noga insnört paket.)*

Aljona Våldigt vad ni måste ha det svårt om ni försöker pantsätta varje liten struntsak ni har. Jag ser inte vad det är här i mörkret. Ni får väl komma in då, men vänta er ingen välgörenhet. Jag har en oduglig syster att försörja.

Raskolnikov Men hon är väl ute nu?

Aljona Vad har ni med det att göra? *(synar paketet och börjar slita upp det)* Ni har ju snört ihop det som om ni ville att ingen skulle öppna det. *(kämpar med paketet och vänder ryggen mot Raskolnikov, som försiktigt halar fram yxan från innanför rocken.)* Men vad är detta? Försöker ni skoja med mig? Vad är meningen? Var är silveretu...*(vänder sig om och möts av Raskolnikovs yxa, som faller tungt över hennes huvud. Någon lampa eller hylla kan dölja precis var den träffar, men hon segnar ner, och huvudet sprutar blod. När hon ligger hugger Raskolnikov ordentligt till igen utan att vi ser var yxan träffar. Han vacklar sedan baklänges med den blodiga yxan i handen.)*

Raskolnikov Se inte på mig så där! Vad stirrar du för? Stäng dina galna ögon, vanvettiga häxa! Du är död! – Ta dig samman, Raskolnikov. Det är gjort. Hon är död. Du har befriat världen från en överflödiga människa, en parasit, en utsugerska, en omänsklig reptil och blodsugande igel, som gjorde livet bara surare för redan fattiga och drabbade personer. Jag har gjort mitt livs första nyttiga handling. Men jag måste torka av yxan. *(vänder sig om och möter Lisaveta, som just kommit in genom den öppna dörren. Hon ser liket och blir stående, dum och sanslös, och kvider sakta.)*

Raskolnikov Tyst! Vad skulle du komma för? Tyst, sade jag! Du hade ingenting här att göra! *(höjer desperat yxan och hugger ihjäl även henne, utan att hon ens lyfter händerna till försvar.)*

Raskolnikov (ryggar tillbaka) Det var inte meningen. En oskyldig mördad med den skyldiga. Genast blir problemet mera komplicerat. Men gjort är gjort. Jag måste försvinna. Hur kunde jag lämna dörren öppen? *(tänker snabbt gå ut, men just då kommer det två arbetare fram till dörren. Raskolnikov gömmer sig snabbt bakom dörren. Arbetarna kommer in.)*

1 Det var här vi skulle fixa den där kranen. Men vad har hänt här? Sasja! Titta!
(2 kommer in, och båda begrundar liken)

2 Det är hon själv och systemen.

1 Är de alldeles döda?

2 Det ser du väl. Båda är ihjälslagna med hål i skallen som man kan sticka in handen i.

1 Det var nästan dömt att hända förr eller senare, så hatad som hon var.

2 Men systemen?

1 Mördaren måste ha överraskats. Hon måste ha kommit hem precis när han höll på. Ett typiskt impulsivt rånmord.

2 Men huset är orört. Han kanske hörde att vi kom.

1 Då finns han kvar i huset.

2 Vi mötte ingen i trappan.

1 Han kanske har slunkit in i någon av de tomma lägenheterna här. Vi måste larma polisen. Du, jag går upp och undersöker de tomma lägenheterna, och du går och hämtar polisen.

2 Han har säkert kommit undan redan.

1 Vi gör ändå vad vi bör. Han har varit snabb. Det syns. Inga spår. Ingenting tillstökad. Han har tagit dem med överraskning, eller, han tog käringen med överraskning, och så blev han överraskad av systemen, så han måste ta henne med.

2 Du menar ta henne med överraskning.

1 Ja, inte tar man två sådana torra tanter på annat sätt.

2 Vi sticker.

1 Ju förr desto bättre. *(De beger sig ut.)*

Raskolnikov (kommer kallsvettig fram bakom dörren) Puh! De fann mig nästan. Jag har gjort mitt och har ingenting mera här att göra. Jag gjorde det för bra och kan inte gå tillbaka. Nu börjar experimentet.

(går ut, tittar försiktigt omkring sig, försvinner sedan snabbt.)

Akt II scen 1. Raskolnikovs kyffe.

Han ligger påklädd i sin soffa och vaknar plötsligt.

Raskolnikov Åter denna förskräckliga dröm! Vad är det med mig? Håller jag på att förlora förståndet? Men jag kan inte gå tillbaka. Gjort är gjort, och nu återstår det att ta konsekvenserna. Mitt brott borde vara fullkomligt, inga spår kvar, jag hade inget personligt motiv, jag gjorde det som ett socialt experiment, hon var en parasitisk blodigel på alla människor hon kände, hon var en vedervärdig odla, en förfärlig ragata, jag befriade mänskligheten från en parasitstekel som stack oss, jag gjorde en god handling fastän den var ett mord, det var en berättigad avrättning som många skulle vara mig tacksamma för om de visste vad jag hade gjort, men allting komplicerades av den där systemen som kom emellan. Hon var efterbliven, en annan onyttig människa, en slav hos ragatan, en värdelös undermänniska, men dock var hon oskyldig, och ragatan tog hand om henne och försörjde henne... En olyckshändelse? Ja, en mänsklig olyckshändelse, men det var enbart jag som var skyldig till den.

Lugna dig, Raskolnikov. Ingen kan spåra mordet till dig. Yxan är putsad och återställd var du tog den, du lämnade inga spår i lägenheten, ingen såg dig, de där hantverkarna misstänkte allt utom sanningen, och så kommer det att fortsätta. Du är inte ens misstänkt. *(Det bultar på dörren.)*

Nastasia (utanför) Nu sover han igen, och reglat dörren har han dessutom. Han måste vara sjuk så som han ligger bort hela dagarna.

portvakten (utanför) Här är bud till honom. Vi måste in. Jag måste lämna honom budet.

Nastasia Är det viktigt?

portvakten Det är från polisen.

Nastasia Öppna, studenten! Släpp in världen eller du dör!

Raskolnikov (reser sig som i feber, tar sig vacklande fram till dörren, som i drömmar, öppnar) Vad är det?

Nastasia Du har inte ätit något på flera dagar! Här kommer jag med te och piroger. Du måste ju äta! *(kommer in med en tebricka)* Så här ser ut! När vädrade du senast?

Raskolnikov Jag minns inte.

Nastasia Jag tror dig. Du har inte vädrat alls. Sätt dig nu och ät.

portvakten Jag har ett brev till er från polisen. Jag hoppas det inte är allvarligt.

Raskolnikov Från polisen?

Nastasia Var inte så förfärad för det. Har du gjort något?

portvakten Knappast så som han ser ut och i ett sådant tillstånd som han är.

Raskolnikov (har öppnat brevet) Det är en kallelse till polisstationen.

Nastasia Står det inte varför?

Raskolnikov Nej.

Nastasia Då är det säkert inget allvarligt.

portvakten Man kallas till polisen ibland för minsta formalitet.
Nastasia Men du måste gå dit. Drick te först, och ät dig frisk, så att du kan stå på benen. Du får inte gå dit blek som ett lik.
Raskolnikov (*stammar*) Jag har ingen aning om vad de kan vilja mig.
Nastasia Du ligger väl efter med hyran som vanligt?
Raskolnikov Ja.
Nastasia Då är det säkert bara det.
portvakten Gaska upp dig, lille far. Du åker inte till Sibirien för ingenting.
Raskolnikov Jag får väl se vad som händer. (*äter och dricker färdigt, reser sig redo att möta faran*)
portvakten Lycka till, lille far.
Nastasia En tom formalitet är bara ett tillfälligt obehag.
Raskolnikov Tack, Nastasia. (*går ut*)
Nastasia Tror du han har gjort något?
portvakten Aldrig i livet. En sådan fattig och utsvulten student gör aldrig något annat än bara grubblar.
Nastasia Det är nog bara hyran. (*rafsar ihop resterna, går ut med brickan och portvakten efter.*)

Scen 2. Polisstationen.

damen Jag måste protestera. Här kommer han in hos mig till ett fint etablissemang och bär sig åt som en apa, förolämpar damerna, sjunger förargelseväckande sånger, börjar spela piano med foten så att det går sönder och ställer sig upp på bordet och börjar bråka och ge oanständiga ljud ifrån sig... Vi måste ju köra ut honom, men han gör motstånd, springer till fönstret, öppnar det utåt gatan och ropar Skandal över hela kvarteret, varför vi stjälp ut honom och hans rock går sönder. Jag måste vägra betala den.
löjtnanten Ett enda bråk till i ert fina etablissemang, fru Luisa, och vi måste dra er inför Pontus Pilatus. Ni kan inte fortsätta så här. Ni har ju bråk varje vecka!
damen Ja men det är inte mitt fel! De kommer till mig och bara bråkar!
löjtnanten Hur var det här då? (*vänder sig till Raskolnikov som kommit in.*)
Raskolnikov Raskolnikov, student. (*räcker fram sin kallelse*)
löjtnanten (*studerar kallelsen*) Vad vill detta säga? Ni skulle vara här klockan nio, och nu är klockan 12! Vad menar ni egentligen?
Raskolnikov Och vad menar ni med att sitta här och röka folk rakt upp i ansiktet? Inser ni inte vilken förolämpning det är mot alla som inte röker?
löjtnanten Nej, nu! Gå hem med er, Luisa Ivanovna! Och kom inte hit igen med mera bråk, för då blir det mera bråk!
damen Det är inte jag som bråkar!
löjtnanten Varför bråkar ni då?
damen Fråga mina kunder! (*går stolt*)
Nikodim Tomitj (*polischefen, har kommit in, mera försynt*) Skäll inte ut våra besökare, Ilja Petrovitj. De är inte skyldiga förrän de överbevisats i domstol.
löjtnanten Det är inte jag som skäller ut dem! Det är de som okvädar mig! Den här anarkisten, till exempel, går åt mig för att jag röker!
Nikodim Tomitj Vad gör han här? Han är ju sjuk!
löjtnanten En indrivning. Han ligger fyra månader efter med hyran. (*Raskolnikov sätter sig lättad.*)
Nikodim Stackars människa. Den klassiske fattige studenten. Utsvulten och utfattig. Antagligen har han inte ens råd att studera. Det är bara att skriva ut den vanliga skuldförbindelsen.

Raskolnikov Jag kan förklara hela saken. Det är ju min värdinna det handlar om. Jag lovade gifta mig med hennes dotter, och vi var mycket goda vänner. Men olyckligtvis dog dottern, men för gammal vänskaps skull fick jag skriva på en skuldförbindelse på 115 rubel som villkor för att jag fick bo kvar på obegränsad kredit. Och så skickar hon ändå förbindelsen till indrivning!

löjtnanten Vi har inte med ert privatliv att göra. Skriv på här.

Raskolnikov Vad är det jag skriver under?

löjtnanten En förbindelse, att ni inte lämnar staden och inte säljer något bohag tills skulden är betald.

Raskolnikov Min mor och syster kommer hit snart och har med sig pengar. Då kan jag betala allt.

löjtnanten Det är bäst för er själv, det!

Nikodim Hota inte! Ni är ju rena krutdurken, Ilja Petrovitj! Ni får aldrig fast någon mördare på det viset, med att hota och skrämma varenda offer som kommer in här. Ni måste ta det lugnare, Ilja Petrovitj.

löjtnanten Jag försöker.

(Raskolnikov försöker skriva under men tappar pennan.)

löjtnanten Men ni kan ju inte hålla i en penna! Ni är ju sjuk!

Raskolnikov Jag vet. Ursäkta mig. *(läser och skriver under med ansträngning.)*

Nikodim (till en annan officer) Ni kan inte hålla kvar dem. De kan inte ha gjort det. Det var ju de som upptäckte liken. Inte går man ner och kallar på portvakten om man har mördat!

officern Vi har inga andra misstänkta.

Nikodim Men ni vet vad mördaren gjorde! Ni vet att han var slugt beräknande och därför knappast någon hederlig hantverkare! Han måste ha gömt sig medan hantverkarna kom in, och de dårarna gav sig ner utan att kontrollera om han var kvar! När de lämnade huset för att larma oss lyckades han smita iväg. Det måste ha varit en av hennes lurade klienter. Vi har bara att gå igenom dem alla. Men hur står det till här? *(Raskolnikov svimmar av fullständigt.)* Hämta ett glas vatten!

löjtnanten Han har säkert feber.

Raskolnikov (hämtar sig) Var är jag? Vad hände?

Nikodim Ni svimmade. Drick litet vatten. Här. *(Han får vatten.)*

Raskolnikov Ursäkta mig. Jag är inte riktigt mig själv.

Nikodim Nej, vi märker det.

Raskolnikov Jag ska genast gå hem. Ursäkta mig.

Nikodim Klarar ni er utan hjälp?

Raskolnikov Tack, det är inte långt. Jag brukar inte svimma. *(avlägsnar sig)*

Nikodim Den studenten har inte ätit på länge.

löjtnanten Hoppas han talade sanning. Annars är han färdig.

Nikodim Han var för ärlig för att inte tala sanning. Han klarar sig nog. Tillbaka till mordet. Vad har vi för möjligheter att spåra hennes kunder?

Scen 3. Hos Rasumichin.

Rasumichin (sitter ovårdad vid sitt skrivbord och kämpar i en nästan lika kaotisk lya som Raskolnikovs.) Så mycket arbete för så futtiga småstyvvar! Och jag vet inte ens om jag får betalt! Men jag har inget val. Det är bara att fortsätta jobba. *(stretar)*

(Det knackar försiktigt, och Raskolnikov stiger in.)

Rodja! Vilken överraskning! Var har du varit? Du ser ut som om du hade sett ett spöke.

Raskolnikov Jag har sett många spöken den sista tiden.

Rasumichin Jag tror dig. Men slå dig ner! Vad du behöver är ett stärkande glas te. Jag har det färdigt i samovaren.

Raskolnikov Jag tänkte inte stanna.

Rasumichin Varför inte det? Nu är du här, så nu får du vackert stanna, åtminstone tills jag har fått veta varför du gömt dig den sista tiden. Har du varit sjuk?

Raskolnikov Kanske det.

Rasumichin Säg inte mer. Jag ser det på dig. Du är sjuk.

Raskolnikov Jag stör dig i ditt arbete.

Rasumichin Inte alls. Jag är utled på det. Oändliga översättningar av rent nonsens och kallprat, som jag gör bara för extraknäcket. Det är mera förnedrande och sämre betalt än prostitution.

Raskolnikov Jag vill inte störa dig. (*försöker resa sig*)

Rasumichin Sitt kvar! Du kom inte hit utan anledning, om jag känner dig rätt.

Raskolnikov Jo, jag kom hit utan anledning. Men bara du kan hjälpa mig.

Rasumichin Har du problem? Efter med hyran igen? Hur mycket behöver du?

Raskolnikov Det är inte det. Jag har just fixat allt på polisstationen.

Rasumichin Säg inte att hon gick till indrivning.

Raskolnikov Jo, men det är lugnt. Hon kan inte köra ut mig. Jag har skrivit på ett papper.

Rasumichin Ja, det är allt vi duger till, vi fattiga studenter, att skriva bort våra själar, och vi gör det om och om igen, men inte får vi betalt för det, inte ens av djävulen.

Raskolnikov Jag fick just tjugo kopek av en vänlig dam på gatan som tog mig för en tiggare för att en kusk piskade mig för att jag stod i vägen mitt i gatan. Jag slängde bort hela slanten.

Rasumichin Du är verkligen från dina sinnen, och dina ögon glänser av feber. Drick då åtminstone te, för guds skull.

Raskolnikov Tack, Rasumichin, men jag måste gå. (*reser sig*)

Rasumichin Det måste du inte alls!

Raskolnikov Jo. (*går*)

Rasumichin Besynnerliga människa! Vad håller han på med egentligen? Han blir bara mer förfallen för varje dag. (*återgår till skrivbordet*) Tillbaka till slavtjänsten. Och han slängde bort tjugo kopek! (*slår näven i bordet av förargelse, fördjupar sig sedan i arbetet.*)

Scen 4. Raskolnikovs lya.

Han ligger mera utslagen än någonsin i soffan när Nastasia kommer in.

Nastasia (*går fram till honom*) Han sover. Han yrar inte längre. Det är gott och väl. Må han äntligen få frid, så han kan bli frisk igen.

Rasumichin (*kommer in*) Är han fortfarande bakom flötet?

Nastasia (*med fingret på munnen*) Tyst! Han sover. Låt honom sova.

Rasumichin Hur länge har han sovit?

Nastasia Kanske hela natten. När vi lämnade honom igår hade han rasat färdigt och verkade äntligen lugna ner sig. Han har kanske sovit hela tiden sedan dess.

Rasumichin Då är kanske krisen över.

Nastasia Låt oss hoppas det för hans egen skull. Men han rör på sig. Bara vi inte har väckt honom.

Rasumichin Rodja, gamle gosse! Känner du igen oss?

Raskolnikov (*yrvaken*) Var är jag? Vad har hänt?

Rasumichin Du har yrat i tre dagar, gosse. Lyckligtvis hittade Nastasia dig medvetlös när du stupat som en annan ihjalsupen hyrkusk, men faran är över nu.

Nastasia Jag har soppa och te med mig åt dig, Rodja.

Raskolnikov Har jag yrat? Jag minns ingenting. Jag minns kusken som slog mig med piskan och damen som gav mig tjugo kopek för att hon trodde jag var en misshandlad tiggare... Vad har jag sagt? Vad har jag berättat?

Rasumichin Hela ditt innersta privatliv.

Nastasia Han skojar bara. Du har inte sagt nånting, Rodja, bara yrat och dillat som vanliga idioter i feber.

Rasumichin Du har sagt en massa saker men helt utan sammanhang.

Raskolnikov Som vad då?

Rasumichin Hur ska vi komma ihåg det? Man lägger inte nonsens på minnet. Glöm det. Du är frisk nu eller åtminstone halvvägs frisk, och du har fått pengar, så att vi kunnat betala dina räkningar.

Rodja Från min mor?

Rasumichin Ja, från vem annars?

Rodja Men hon är fattig! Hon är fattigare än jag! Hon får inte sälja min syster!

Nastasia Gör dig inte upprörd nu, utan ät din soppa.

Rodja Så ni vet inte vad jag sagt? Ni vet inte vad som hänt?

Rasumichin Det är du som inte vet vad du sagt eller vad som hänt.

Nastasia Kan du tänka dig, att de har mördat Lisaveta!

Rodja (oförstående) Lisaveta?

Nastasia Ja, den där stackars lillasystemen till den där otäcka procenterskan, som de också har mördat. Det var rena brutala rånmordet, och polisen har inga spår.

Lisaveta brukade laga dina kläder ibland.

Rodja Ja, jag minns...

Rasumichin Ät nu din soppa och bli frisk.

Rodja Ack, jag blir aldrig frisk mer. (*försöker krampaktigt tvinga i sig soppan*)

Nastasia Nonsens! Du lever ju!

(*En försynt knackning, och Lusjin stiger in.*)

Lusjin Ursäkta mig, men är det här studenten Rodion Raskolnikov bor?

Rasumichin Och vem är ni? Han kan inte utmätas. Han har betalat sina skulder och är sjuk.

Lusjin Jag är ingen utmätningsman. Jag är Pjotr Petrovitj Lusjin.

Rodja Låt honom vara, Rasumichin. Han är ingen utmätningsman. Jag vet vem han är. Han är min systers uppvaktande fästman.

Rasumichin Den berömde fästmannen!

Nastasia Ja, sannerligen, så uppklädd som han är kan han inte vara något annat. (*Alla synar honom med uppmärksamhet.*)

Lusjin (något förnärmat) Är det något fel i det då?

Rasumichin Det beror på era motiv.

Lusjin Vad angår dem er? Är det inte en privatsak mellan mig och den tillbedda?

Rodja Tillåt mig att tvivla på era motiv, herr Lusjin. Är det sant som jag fått höra att ni uttryckt den meningen att det är en fördel att min syster är så fattig, så att ni desto säkrare kan försäkra er om hennes beroende av er, och så att ni sedan kan förebrå henne när hon inte blir tillräckligt tacksam?

Lusjin (förolämpad) Vad är detta för något? Jag har inte kommit hit för att bli förolämpad!

Rodja Vad har ni kommit hit för då?

Lusjin Jag kom hit i ärlig mening att göra min blivande svågers bekantskap och försöka upprätta en god förbindelse med honom genom att göra ett gott intryck.

Rodja Det enda intryck ni lyckats göra är av falskhet, tillgjordhet och oljigt fjäsk.

Lusjin (reser sig uppbragt) Nej, nu får det vara nog!

Rodja (reser sig) Ja, det får det!

Doktor Sosimov (kommer in) Vad är det jag hör och ser? Upprörda röster och patienten ur sängen! Vem har gjort honom upprörd? Han behöver vila!

Lusjin Vem är nu detta?
Rasumichin Rodjas läkare, som vi anlitat för Rodjas beskydd.
Lusjin (hämtar sig) Jag beklagar situationen. Jag visste inte att min blivande släkting varit sjuk. Annars hade jag kommit tidigare. Nu finner jag mig i ett getingbo av diverse överreaktioner. Jag återkommer, Rodion Romanovitj, när ni är friskare.
Rodja Jag är frisk! Men ni är en bedragare!
Lusjin Ni har fått allt om bakfoten. Er mor måste ha förtalat mig för er.
Rodja Nämn inte min mor! Hennes person i er mun är den yttersta hädelsen och förödmjukelsen!
Sosimov (till Lusjin) Lämna patienten i fred, min herre.
Rasumichin Det blev plötsligt för mycket folk här i lokalen.
Lusjin Jag drar mig tillbaka men ber att få rekommendera mig.
Rodja Dra åt helvete!
Rasumichin Nej, Rodja! Ta det lugnt! Du är sjuk!
Rodja Jag är inte alls sjuk!
Rasumichin Jo, du har varit sjuk i fem dagar och yrat i tre, ända sedan det där hemska dubbelmordet inträffade!
Nastasia Är det mordet han grubblar över som gör honom så förstörd?
Lusjin Jag har trampat in i en infektionshärd och drar mig genast tillbaka. Jag vet ingenting om något mord och är oskyldig.
Rodja Nej, ni är skyldig till att ansätta min syster och oroa min moder!
Rasumichin Ja, det var där Rodjas besvär började: brevet från modern med nyheten om frieriet. Sedan dess har han varit ur gängorna.
Sosimov Det är bäst att ni går, herr Lusjin, för patientens och ert eget bästa.
Lusjin Lugna er. Jag går ju. (*skyndar sig iväg*)
Rasumichin En mindre.
Rodja Jag måste be er gå allihop! Jag måste få vara ensam!
Rasumichin Med din grubbelsjuka? Det var ju den som gjorde dig sjuk.
Nastasia Vi kan inte lämna dig ensam, Rodja. Någon måste se efter dig. Du låg ju medvetlös.
Rodja Jag ber er. Jag måste få samla mina tankar. Jag försäkrar er. Faran är över. Jag ska inte få något återfall. Jag står ju på benen nu.
Sosimov Lyd ett gott råd och gå och lägg er igen. Kom, mina unga vänner. Låt oss lämna den sjuke i fred.
Rasumichin Nastasia håller ett vakande öga på dig, Rodja! Och jag kommer tillbaka.
Rodja Ja, ja, gör det. Gå nu. (*Alla går.*)
 Äntligen ensam. Men här kan jag inte stanna. Jag måste ut till världen och ventilera mina känslor. Vilket sällskap som helst är bättre än mitt eget. (*tar på sig rocken och går ut.*)

Scen 5. Hemma hos Marmeladovs.

Katerina Ivanovna (grälar med en utmätningsman) Och hur ska jag väl kunna betala när min man bara bestjäl oss hela tiden och super upp pengarna? Vi har tre barn att ta hand om, och vi har inte ens kläder att klä dem med. Ni får vänta tills min man kommer hem. Jag måste ta hand om barnen. (*får en förfärlig hostattack*)
besökaren Ni är sjuk.
Katerina Påminn mig inte om det! Tror ni inte jag vet det! Allt är min mans fel! Han kommer aldrig tillbaka på rätt sida om livet igen. (*ny hostattack*)
besökaren Arma människor! Jag känner mig som en våldgästande våldtäktsman. (*Plötsligt öppnas dörren, och Raskolnikov, Rasumichin, Sosimov och Nikodim Tomitj kommer in bärande på den massakrerade Marmeladov.*)

Katerina Min man! Vad har ni gjort med honom!
Sosimov Ingenting. Han blev överkörd av en kalesh.
Rasumichin Vi försöker rädda honom, Katerina Ivanovna. Han stod i vägen och flyttade inte på sig.
Raskolnikov Det är inte mycket kvar av honom.
Katerina Min man! Som om alla dina dårsaker och otjänster hittills inte hade varit tillräckliga! Och så går du och blir överkörd till på köpet, din förbannade misslyckade suput!
Sosimov Lägg ner honom försiktigt. Han har inte långt kvar.
Katerina Hur illa är han skadad, den olyckan? Han får skylla sig själv! Han har själv bragt det över sig!
Sosimov Han släpades med av hjulet över trettio meter. Halva bröstkorgen är förstörd, och även huvudet är illa skadat.
Katerina Inte nog med att han bestjäl och inte kan försörja sin familj! Så berövar han dem också sista utsikten till ett levebröd!
(Sonia kommer in, billigt utstyrd.)
Sonia Jag hörde om olyckan. Klarar han sig?
Katerina Nej, han klarar sig inte! Han är döende! Och alla dina småsyskon förlorar sitt sista levebröd! Vi är utlämnade åt dina kunder, Sonia.
Marmeladov (döende) Jag menade inte...
Katerina (är på honom direkt) Vad menade du inte, din havererade olycka?
Sonia Skrik inte till honom, mamma. Han har inte långt kvar.
Katerina Ingen av oss har långt kvar så som han har burit sig åt. Vi är alla förlorade tack vare honom.
Sosimov Stilla, Katerina Ivanovna. *(En präst kommer in.)*
Rasumichin Här kommer popen.
Sonia Då blir han åtminstone välsignad innan han dör.
Katerina Inte av mig! Han är fördömd!
Nikodim Tomitj Besinna er, Katerina Ivanovna.
Katerina Och vad gör ni här? Kom ni också hit för att mäta ut oss? Ni har kommit för sent! Ni skulle ha fört hem min man levande, inte som färdigt massakrerad!
Nikodim Förlåt, vi gjorde bara vårt bästa.
Katerina Ni borde jaga brottslingar i stället för att hemsöka olycksdrabbade hem! Varför får ni aldrig fast den där rånmördaren som massakrerade två oskyldiga kvinnor?
Nikodim Vi förvirrade oss in på fel spår från början, men vi arbetar på det. Som polis var det min skyldighet att hjälpa till här när jag såg er man bli överkörd.
Marmeladov (försöker krampaktigt meddela sig)
Sonia Vad är det, pappa? Vad vill du ha sagt?
Marmeladov (med nöd) Förlåt mig.
Katerina Aldrig! Aldrig! Aldrig! Hela ditt liv är bara olyckor som du vräkt över din familj, och så går du till sist och blir överkörd!
prästen Han är död. *(sluter gubbens ögon och gör korstecken)*
Rasumichin Det är färdigt. Vi gjorde vad vi kunde.
Raskolnikov Arma familj. Här, Katerina Ivanovna. Det är allt jag kan hjälpa er med.
Rasumichin Det är dina sista pengar!
Katerina Jag har inte bett om några allmosor!
Sonia (tar emot pengarna) Mamma, det är för barnen.
Katerina Gå ut och försörj dig i stället! Här bara svälter vi!
(Sonia går ut.)
Raskolnikov Är det något annat vi kan göra...
Sosimov Det är det knappast. Ni kan lämna resten åt mig. Jag tar hand om familjen.
Rasumichin Kom, Rodja. Du är sjuk och borde aldrig ha lämnat sängen.

Sosimov Ta hand om honom, Rasumichin.
 Rasumichin Jag ska transportera hem honom direkt.
 Nikodim Mycket olyckligt, det här. (till Sosimov) Ni vet var jag finns.
 Sosimov Det blir en sorglig begravning, det här. Gråt inte, barn. Er mamma lever ännu.
 Katerina (får en ny våldsamt hostattack)
 Rasumichin Kom, Rodja. Du kan ingenting mera göra.
 (Raskolnikov låter sig ledas ut av Rasumichin. Nikodim följer dem medan doktorn och prästen tar hand om Katerina och de gråtande barnen. Den förste besökaren har för länge sedan försvunnit och smitit.)

Akt III scen 1. Rodjas lya.

Pulcheria Jag hör honom komma. Ack, det är tre år sedan! Tror du fortfarande han är min son?
 Avdotja Naturligtvis är han vår Rodja. Han kan aldrig vara någon annan.
 Raskolnikov (kommer in med Rasumichin och Sosimov) Mor! Och Dunja! Vi såg att det lyste i mitt fönster.
 Pulcheria Min son! Du är den samme trots allt!
 Raskolnikov (omfamnar henne) Dunja! (omfamnar henne) Har ni väntat länge?
 Pulcheria Inte alls. Bara en halvtimme.
 Raskolnikov Det är alldeles för länge. Har ni fått te åtminstone?
 Dunja Nastasia har skött om oss. På oss går det ingen nöd. Men vi har hört att du har varit sjuk.
 Raskolnikov Det var ingenting.
 Rasumichin Han låg bara medvetslös i tre dagar och hade feber i fem. Så detta är Rodjas egen syster. Ett sant nöje att få göra er bekantskap.
 Sosimov Vi kan försäkra er, Pulcheria Alexandrovna, att er son är på bättringsvägen.
 Pulcheria Men han är fullständigt blek och avtörd.
 Nastasia Det beror på febern. Det är över nu. Han har börjat äta normalt från och med idag.
 Pulcheria Min gosse, jag är rädd att du farit mera illa än vi någonsin kunnat föreställa oss.
 Raskolnikov Inte alls, mor.
 Rasumichin Han har bara försökt svälta ihjäl sig och misslyckats.
 Sosimov Han är nästan helt återställd nu efter sina omfattande provningar.
 Pulcheria Vad har du egentligen varit utsatt för, min gosse? Vi har hört elaka rykten om blodfläckar och överhängande nervsammanbrott.
 Raskolnikov Har då ingen sagt att jag ständigt svävar på gränsen till vansinne?
 Rasumichin Nej, Rodja, det har ingen sagt.
 Pulcheria Men vi har fått ett mycket besynnerligt brev från Pjotr Petrovitj Lusjin.
 Dunja Visa det för honom, mamma. Han kanske kan räta ut ett och annat frågetecken.
 Rasumichin Aha! Fästmannen!
 Pulcheria Här är brevet, min son. Är det sant att du förolämpat honom så grovt som han påstår?
 Rodja Han är en gemen hycklare och sliskig krypare för vilken överhet som helst. Han är en erbarmelig rövslickare.
 Dunja Rodja! Han är min fästman!
 Rodja Jag vet. Det gör inte saken bättre. Tvärtom. Om du inte bryter den förlovningen genast är du inte längre min syster.

Rasumichin Rodja!

Rodja Jag menar det.

Dunja Du har missförstått alltsammans. Läs brevet.

Rodja (läser det) Typiskt kanslispråk. Han är en tvättäkta lakej. Jag hotade kasta ut honom för trapporna när han kom hit och gjorde sig till. Han dryer av falskhet. Men vad är detta? Han skriver att jag givit pengar åt en prostituerad. Hur kan han veta det? Han var ju inte där!

Pulcheria Är det sant?

Rodja Det är sant att jag gav henne pengar, men det var till begravningen av hennes far, en stackars suput som blev överkörd av en droska. Jag känner familjen. Änkan har lungsot och två minderåriga barn. Jag hjälpte dem. Än sedan? Vad har din misslyckade fästman att göra med det? Och hur snokade han reda på saken? Han måste ha förhört sig hos den där polismästaren Nikodim Tomitj. Alltså spionerar han på mig!

Pulcheria Rodion, läs vidare. Han vill inte träffa oss om du är närvarande. Han hotar slå upp förlovningen med din syster om han ser henne med dig.

Rodja Så mycket bättre! Han är mig fullständigt vidrig!

Dunja Rodja, du har inte förstått. Det är inget offer från min sida för din skull. Det är ett frivilligt val. Det är det minst onda av två val.

Rodja Du ljuger! Det är bara för min skull du gör det! Du trodde han skulle kunna ge mig ett gott arbete!

Dunja Har mor sagt detta?

Rodja Nej, men jag kan läsa mellan raderna! Det är prostitution, Dunja! Du blev skrämmd av den där vidrige Svidrigajlov, och bara därför kastar du dig i armarna på första uslaste friare!

Pulcheria Jag glömde berätta för dig, Rodion, att Marfa Petrovna är död.

Rodja Och vem tusan är Marfa Petrovna?

Pulcheria Svidrigajlovs hustru, som avskedade Dunja.

Rodja (förbluffad) Och hur dog hon?

Pulcheria Hennes man misshandlade ihjäl henne.

Dunja Nej, hon dog av slag, mamma.

Pulcheria Ja, Svidrigajlov slog henne jämt, så att hon till slut hamnade på sjukhus, där hon dog av slag.

Rodja Så du menar, Dunja, att vem som helst är bättre än Svidrigajlov. Därför har du fallit för den äcklige narren Lusjin.

Dunja Har jag något val, Rodja?

(Det knackar försiktigt. Rasumichin öppnar dörren för Sonja.)

Sonia Ursäkta att jag stör i familjesammankomsten, men jag hade ärende till Rodion Romanovitj.

Rodja (reser sig) Ursäkta mig, jag kände inte först igen er. Detta är Sonja Semjonovna Marmeladova, dotter till den stackars överkörde ämbetsman vi just var hemma hos...

Rasumichin (reser sig) Var så god och sitt här, fröken Sonia.

Sonia Jag tänkte bara stanna ett kort ögonblick. Min mor ber hälsa, Rodion Romanovitj, att ni är välkommen till min fars jordfästning i morgon med gravöl efteråt.

Raskolnikov Men hur kan er mor ha råd med gravöl? Er far ägde ju ingenting, och er mor ännu mindre.

Sonia Tack vare era pengar, Rodion Romanovitj, kunde vi alls begrava honom. Vi gör det så enkelt som möjligt.

Rasumichin Du har gjort en god gärning, Rodja. Du har gett dina sista pengar till en död.

Sonia (ser sig omkring) Detta eländiga kyffe... Ni äger ju ingenting, Rodion Romanovitj. Ni gav bort era sista pengar.

Pulcheria Är detta den unga damen Pjotr Petrovitj omnämner i sitt brev?
Raskolnikov Ja, mor, det är dottern till den ödesdrabbade familjen med den överkörda familjeförsörjaren.
Pulcheria Jag förstår.
Dunja Pjotr Petrovitj är en skvallerbytta. Jag börjar förstå dig, Rodja. Om han avstår från mig för att jag umgås med dig får han göra det.
Pulcheria Kom, Dunja. Jag kan inte andas här längre.
Dunja Vi ses senare, Rodja, när vi äter middag tillsammans.
Raskolnikov Ja, Dunja. (*tar hennes hand*) Tack för att du försöker förstå mig.
Dunja Du har varit mycket sjuk och är det kanske fortfarande, men vi skall kurer dig. (*bugar för Sonia*) Angenämt att träffas, Sonia Semjonovna.
Sonia (försagt) Förlåt att jag störde. Jag skall också gå.
Pulcheria Kom nu, Dunja. (*går med dottern*)
Sosimov Jag ser till att damerna kommer till rätta. Ta hand om patienten, Rasumichin, så att han inte får återfall. (*går med damerna*)
Rasumichin Lita på mig.
Nastasia Jag tar hand om disken. (*tar hand om sin bricka och går*)
Raskolnikov Hälsa Katerina Ivanovna, att det ska bli en ära för mig att komma till begravningen.
Sonia Tack, Rodion Romanovitj. (*går*)
Rasumichin Den där Lusjin tycks inte ha gjort något bättre intryck på din syster.
Raskolnikov Är du intresserad av henne?
Rasumichin Rodja, hon är vacker och din tvillingsjäl. Ni är lika varandra, och du är min bästa vän. Naturligtvis tycker jag om henne.
Raskolnikov Bara tycker om? Du rodnar som en Romeo. (*skrattar till*) Bli inte stött för att jag kommit på dig.
Rasumichin Låt det vara. Hur var det med de där panterna?
Raskolnikov Vilka panter?
Rasumichin Du hade ju panter hos gumman som blev mördad, och du behöver pengar.
Raskolnikov Ja, min fars silverklocka, en släktklenod. Bra att du påminde mig. Min syster skulle bli bedrövad om den saknades.
Rasumichin Kom så går vi och löser in den. Du måste träffa Porfirij Petrovitj, som de har satt på fallet. Han är expert på att lösa omöjliga deckargåtor.
Raskolnikov Det låter som en utmaning.
Rasumichin Du kommer att tycka om honom.

Scen 2. Polisstationen.

Rasumichin Här är han, Porfirij Petrovitj, den briljante studenten jag talade om.
Raskolnikov Det gällde några panter tillhörande mig hos den mördade procenterskan.
Porfirij Välkommen! Vi har väntat länge på er.
Raskolnikov Hur så?
Porfirij Ni är den sista av hennes kunder som kommit hit för att lösa ut er egendom.
Rasumichin Han har varit sjuk och legat medvetslös i flera dagar.
Porfirij Ja, jag hörde om detta. Det erinrar mig om en artikel som publicerades för några veckor sedan i Veckans Krönika undertecknad med ert namn. Artikelförfattaren menade att varje brott var miljöbetingat, att kriminalitet är en sjukdom som kommer från samhället, och att varje brottsling efter ett brott torde bli sjuk på allvar.
Raskolnikov Det var min artikel. Jag visste inte att den hade publicerats. Den skulle ha tryckts i Veckobladet, men den tidningen lades plötsligt ner.

Porfirij Den gick ihop med Veckans Krönika, och därför publicerades artikeln där.

Rasumichin Du är publicerad, Rodja! Du har pengar att hämta!

Porfirij Onekligen. Det var en mycket intressant artikel, men i slutet av den var det några dunkelheter, när ni kom in på ett mera intellektuellt resonemang om moral och rätt. Stämmer det att ni menade, att vissa människor har rätt att sätta sig över lagen, om det är för världens bästa?

Raskolnikov Jag påvisade exempel på personer som gjort det, som Muhammed, Martin Luther, Napoleon och andra.

Porfirij Ja, så var det. Så ni menar att en sådan undantagsmänniska har rätt att, låt oss säga begå mord, om det främjar mänsklighetens framsteg?

Raskolnikov Är det ett felaktigt resonemang?

Porfirij Det är då inte moraliskt, och frågan är om det håller. Napoleon åkte fast till slut och blev bestraffad.

Raskolnikov Men han hade rätt.

Porfirij Det är en annan sak.

Raskolnikov Ja, men det är det enda väsentliga. Han genomförde revolutionens ideal och reformer över hela Europa och verkställde kanske världens mest omfattande lagreformarbete enligt jämlikhetens och de mänskliga rättigheternas manifest. Om han gjorde så mycket gott, vad betyder då ett mord på en hertig Enghien och en futtig statskupp i Brumaire för att komma i ansvarsställning?

Porfirij Han blodade ner hela Europa, och det var det han bestraffades för.

Raskolnikov Och det är en annan sak. Det enda väsentliga är att han i sak hade rätt.

Porfirij Och därför kunde tillåta sig vad som helst?

Raskolnikov Ja, men inom rimliga gränser.

Porfirij Så därmed anser ni varje försök och ansträngning till väpnad revolution med våld berättigad?

Raskolnikov Ja, om det leder mänskligheten till godo.

Rasumichin Men detta är ett helt teoretiskt resonemang. Raskolnikov är intellektuell idealist.

Porfirij Jag tycker snarare hans resonemang osar av kallt beräknande och cynisk hänsynslöshet och blind övermänniskotro.

Raskolnikov Jag bara spekulerar och experimenterar.

Porfirij Ja. Ni är ung. Ni är student. Era tankar blir farliga först om de omsätts i praktiken.

Rasumichin Det var knappast någon idealist eller högre stående intellektualist som klubbade ihjäl de båda tanterna för att ta deras pengar.

Porfirij Apropos det får ni inte gå utan att ta med era panter. Här är de. De var de sista.

Raskolnikov (tar emot dem) Tack.

Porfirij Vi lär få se mera av varandra. Det är intressant att resonera med er.

Rasumichin Raskolnikov kan få debatter att ta vilka svindlande vändningar som helst.

Porfirij Jag tror dig. Jag ser fram emot nästa gång.

Raskolnikov Kom, Rasumichin. Vi är färdiga här.

Porfirij Ni har alltså varit sjuk ända sedan mordet begicks och har bara därför inte hämtat era panter?

Rasumichin Samtidigt fick han chockbesked om att hans syster råkat ut för två nedriga friare. Han har därjämte fått sin mor och syster på halsen att ta hand om.

Porfirij Det har alltså varit en påfrestande vecka för er.

Raskolnikov Milt sagt.

Porfirij Se efter honom, Rasumichin, så att han inte råkar illa ut.

Rasumichin Vi vågar tro att det värsta är över. Kom, Rodja. Sluta bete dig som en sömngångare. (går ut med Rodja.)

Porfirij (till Nikodim Tomitj) Vi har alltså fortfarande inga spår efter mördaren?
Nikodim Nej, och vi kommer inte att ha det så länge vi saknar mordvapnet.
Porfirij Då får vi börja arbeta enligt helt andra metoder. (De börjar överlägga.)

Scen 3. Raskolnikovs lya.

Raskolnikov ligger i soffan. Svidrigajlov kommer in ljudlöst, sätter sig och väntar att Raskolnikov skall vakna. Raskolnikov varseblir honom men tror inte han är verklig. De mäter varandra med blicken under tystnad tills Raskolnikov äntligen bryter den.

Raskolnikov Vem är ni?

Svidrigajlov Jag visste väl att ni bara låtsades sova.

Raskolnikov Hur länge har ni varit här?

Svidrigajlov Bara en stund. Jag ville inte väcka er, och om ni bara låtsades sova ville jag inte störa er.

Raskolnikov Borde jag känna er?

Svidrigajlov Ni känner mig men bara indirekt. Jag är er systers tidigare arbetsgivare Arkadij Ivanovitj Svidrigajlov.

Raskolnikov Svidrigajlov. Hur är det möjligt. Och vad gör ni här?

Svidrigajlov Jag är här för att verkställa mina resplaner. Men innan jag kan lämna allt har jag en del ärenden att fullgöra.

Raskolnikov Nu vet jag vem ni är. Jag vet allt om er. Ni mördade er hustru. Före det hade ni gjort tillvaron outhärdlig för min syster med att antasta henne, så att er hustru måste avskeda henne.

Svidrigajlov Jag hade verkligen gärna velat rymma med er syster till Schweiz eller till Amerika, men tyvärr var det bara önsketänkande som min hustru väckte mig ur. Dock var jag inte skyldig till hennes död. Hon dog av slag och inte av att jag misshandlade henne. Hon hade förätit sig och fördruckit sig.

Raskolnikov Men ni pryglade henne och antastade min syster.

Svidrigajlov Stilla nu. Jag piskade upp henne bara två gånger, högst tre. Och er syster led aldrig skada av mina närmanden. Min hustru fick vilda fantasier och svärtade tillfälligt hennes rykte men gottgjorde allting efteråt, vilket för mig till ett av mina ärenden här. Min hustru har till er syster testamenterat tre tusen rubel.

Raskolnikov Jag tror inte att min syster vill ta emot dem.

Svidrigajlov Det är inte jag som ger henne dem. Det är min hustru.

Raskolnikov Så det är därför ni har kommit till Petersburg, för att göra rätt för er och för er hustru. Jag tror ändå inte min syster vill träffa er.

Svidrigajlov Därför uppsökte jag i första hand er. Jag kunde anförtro pengarna åt er om er syster vägrar träffa mig.

Raskolnikov Hon har alldeles tillräckliga problem med sin andra fästman, den där idioten Lusjin.

Svidrigajlov Som min hustru prackade på henne. Jag beklagar. Ja, han är en idiot och beräknande dessutom. Jag hade varit bättre.

Raskolnikov Jag väntar dem hit nu om en timme. Det är bäst att ni inte är här när de kommer.

Svidrigajlov Jag förstår. Jag skall omedelbart försvinna. Men vi skall säkert kunna komma överens och finna varandra, Rodion Romanovitj Raskolnikov. Ni och er syster är mycket lika varandra, och hon är mycket vacker. Det gläder mig att jag lyckades finna er. Jag bor i närheten. Jag skall inte störa er mera. (reser sig. I det samma kommer Rasumichin in.)

Rasumichin Rodja, de är på väg. Vem är detta?

Raskolnikov Tillåt mig presentera min systers förförare och nästan hennes livs fördärvare Arkadij Ivanovitj Svidrigajlov.

Rasumichin Vad gör en sådan här?
Raskolnikov Han vill ge oss pengar.
Rasumichin Det är inget ont i det, om det är för ett gott ändamål.
Svidrigajlov Precis. Angenämt, herr?
Rasumichin Dimitrij Prokofitj Rasumichin.
Svidrigajlov En kollega? En vän? En släkting?
Raskolnikov Studentkamrat.
Svidrigajlov Jag förstår. Angenämt. Vi ses igen. (*går*)
Rasumichin Vad var det för en fjant?
Raskolnikov Den vidrigaste person jag känner näst efter Pjotr Petrovitj Lusjin. Samma typ, fast vidrigare. Båda har satt på min syster, men Lusjin är värre då han insisterar. Så han vågar verkligen komma?
Rasumichin Han säger sig komma för damernas skull.
Raskolnikov För att skydda dem mot mig? (*skrattar*)
Rasumichin För att skydda sina intressen i dem mot dig.
Raskolnikov Det är dags att de äntligen får genomsåda honom ordentligt.
Rasumichin Men vi har mycket att göra. Vi måste duka bordet, och Nastasia kommer när som helst med maten.
Nastasia (*kommer med maten*) Har ni inte dukat bordet ännu?
Rasumichin Rodja var upptagen med besök när jag kom.
Nastasia Sätt i gång nu! Vad väntar ni på? (*väntar inte på dem utan dukar bordet. I det samma anländer mor och dotter Raskolnikova.*)
Pulcheria Jag önskar du någon gång kunde vädra lite bättre här, min son. (*hälsar på honom, och de kyssas på kinderna*)
Rodja Det är inte jag som stinker. Svidrigajlov har varit här.
Dunja (*hälsar lika ömt på brodern*) Är Svidrigajlov i Petersburg?
Rodja Ja, tyvärr.
Dunja Vad vill han här?
Rodja Ge dig pengar. Marfa Petrovna har testamenterat tre tusen rubel åt dig.
Pulcheria Den vidrige mannen! Han blev sin hustrus död, och före det gjorde han sig avskryvård som pedofil, så att hans förförda barnoffer hängde sig.
Dunja Mamma!
Pulcheria Det är sant.
Rodja Det fattas bara att Lusjin också kommer. Kommer han?
Dunja Ja, men tveksamt. (*I samma ögonblick skrapar det försiktigt på dörren, och Lusjin kommer tveksamt in.*)
Lusjin Jag anmodades att komma för att rätta ut alla missförstånd.
Dunja Jag övertalade honom att komma, Rodja. Ni måste bli sams.
Nastasia Maten kallnar.
Pulcheria Ja, låt oss maten väl smaka, på det att vi i godan ro äntligen alla må bli överens.
Rasumichin Den sista optimisten ger sig aldrig.
Raskolnikov Vad är det för missförstånd ni åsyftar, Pjotr Petrovitj?
Lusjin Era förutfattade meningar om mina avsikter mot er syster.
Raskolnikov Kan de missförstås?
Lusjin Jag måste be er acceptera att jag bara har de allra hederligaste avsikter.
Raskolnikov Men ni ser helst att hon blir beroende av er och att hon blir er underdånig.
Lusjin Är det för mycket begärt av en hustru? I hennes saknad av inkomster och i beaktande av mina lysande utsikter ser jag ingen möjlighet för henne att inte bli ekonomiskt beroende av mig. Det är en ofrånkomlighet.
Raskolnikov Tyvärr måste jag göra er besviken. Hon har just ärvt tre tusen rubel.
Lusjin (*alарmerad*) Av vem?

Raskolnikov Marfa Petrovna Svidrigajlova, er släkting.

Lusjin (hämtar sig) Jag ber att få gratulera. Det förändrar ingenting.

Raskolnikov Jo, det förändrar allt. Hon behöver inte längre bli er ekonomiskt beroende slav.

Dunja Rodja!

Raskolnikov Och ser ni inte avsikten med arvet?

Lusjin Allmän välvilja? Vad annars?

Raskolnikov Fattar ni då inte, att Marfa Petrovna gav henne denna förmögenhet för att ge henne möjlighet till ett eget liv utan förföljande fähundar som ni och Svidrigajlov!

Dunja Rodja!

Lusjin (reser sig) Dunja, det är sista gången jag nedlåter mig till att vistas under samma tak som din bror. Du måste välja mellan oss. Vi kan inte existera inom samma familj.

Raskolnikov Och varför inte det? Jo, därför att vi reagerar när man trampar på oss! Därför att vi försvarar våra damer! Ert lömskaste klavertramp gällde dock inte Dunja utan en helt annan dam.

Lusjin Förklara er.

Raskolnikov Vad hade ni att göra med den hjälp jag gav åt en nödställd familj för att deras far hade omkommit i en olycka? Varför måste ni utmåla den omkomnas dotter som en prostituerad bara för att jag gav pengar åt henne, vilket jag måste ge åt henne då hennes mor var för stolt för att ta emot dem?

Lusjin Jag har förhört mig om henne. Hon har gult kort och går på gatan.

Raskolnikov Så ni snokar i nödställda människors privata affärer!

Lusjin Jag är advokat. Jag måste ta reda på sanningen.

Raskolnikov Sanningen är att alla människor ni kommer vid blir nersmutsade av er nedrighet. Min syster behöver den inte, och inte heller Sonia Marmeladova.

Lusjin (indignerad) Det här går för långt.

Raskolnikov Ja, ni går för långt.

Lusjin Avdotia Pulcherianovna, ni har sista ordet. Allt kan ännu återställas.

Dunja Efter att ni bundit oss till händer och fötter och kräver tacksamhet av oss för det? Jag ber er gå, Pjotr Petrovitj.

Lusjin När ert rykte svärtades hos oss tog jag er i försvar emot hela byn och tog mig an er och er moder i enkannerlig avsikt att uppoffra mig för er och bestå er det skydd ni behövde. För detta står ni i tacksamhetsskuld till mig. Men det verkar nu som att jag tog mig an er sak för tidigt och inte tog i beaktande vad ni verkligen beskylldes för, nämligen ert utnyttjande av era välgörare...

Rasumichin (rusar upp) Inte ett ord mera, herr ärkeknöl, eller ni slutar som en våt fläck på tapeten.

Lusjin (ser sig trotsigt om mot alla sina fiender) Jag har fått nog! (kastar servietten och går)

Rasumichin (efter en stund) Tur att du inte tog din juristexamen, Rodja. Advokater är de nedrigaste bedragarna av alla.

Raskolnikov Jag hoppas ni fortfarande har kvar någon aptit.

Pulcheria Jag är rädd att det är jag som är att beskylla för hela den här beklagliga historien.

Dunja Nej, mamma, det är jag. Min godtrogenhet fick mig att tro det bästa om både Svidrigajlov och Pjotr Petrovitj tills de avslöjade sig. Inte kunde jag ju tro att män kunde vara så nedriga. Vad sade egentligen Svidrigajlov till dig, Rodja?

Rodja Att han ville ge dig pengar, mycket pengar, och att han var här för att företa sig en längre resa, men han var mycket dubbeltydig. Han preciserade inte sitt resmål, och han verkade tämligen förvirrad. Utan tvekan har Marfa Petrovnas död gått honom till sinnes. Dock var han mycket noga med att betona sin oskuld med att

bekänna att han pryglat henne bara två gånger, högst tre, och att hon dött av helt naturliga orsaker genom frosseri.

Pulcheria Ja, hon fick slag och dog av det.

Dunja Ändå är jag rädd för honom. Det känns som att Lusjinfaran är över men inte Svidrigajlov.

Rasumichin Tillåt mig att tjänstgöra som er riddare och försvarare.

Rodja Ja, gör det, Rasumichin, då det kan behövas, då jag nu måste lämna er för en svår uppgift.

Dunja Bara tillfälligt, hoppas jag.

Rasumichin Naturligtvis. Är det den där begravningen?

Pulcheria Den där arma familjen med den utsatta dottern?

Rodja De ropar på mig, mor. De behöver mig.

Dunja Och du behöver Sonia.

Rodja Kanske det.

Rasumichin Gå då, men kom tillbaka. Jag ska ta hand om de dina så länge och bli dem deras son och bror så länge de behöver mig och du uteblir.

Rodja Gör det, Rasumichin. (*går*)

Rasumichin Han kommer tillbaka. Han har bara lite för mycket just nu att bekymra sig om.

Pulcheria Ack, vad skall det bli av oss alla!

Dunja Vi har klarat oss hittills, mor, och med Rasumichin här vid vår sida kanske vi till och med kan klara av Svidrigajlov.

Rasumichin Lita på mig. Mera te? (*serverar dem*)

Scen 4. Sonias anspråkslösa kyffe. Det knackar försiktigt. Sonia öppnar.

Sonia Å! Det är ni! Säg inte att ni har fått förhinder för begravningen i morgon.

Rodja Inte alls. Jag behövde bara träffa er.

Sonia Varför?

Rodja Jag behövde det.

Sonia Ni har hjälpt oss så mycket redan. Mor säger att ni är en räddande ängel. Utan er hade det inte blivit någon begravning alls, bara en anonym fattighuskista. Nu har mor fullt upp att bestyra.

Rodja Jag är rädd att hon inte heller har långt kvar.

Sonia Vad menar ni?

Rodja Så som hon hostar.

Sonia Ja. Ibland blir hon helt frisk och sitt gamla jag igen och ska ta tag i allt som behöver göras på en gång, och så fattas något, så blir hon förtvivlad, hostar blod och dunkar huvudet mot väggen.

Rodja Och lilla Polja hostar också. Ni har kanske tuberkulos allihop.

Sonia Inte jag.

Rodja Men ni är blek som alabaster, ni är mager som en sticka, och era händer är nästan genomskinliga av blodfattighet.

Sonia Jag har alltid varit sådan, men det är inget fel på mig.

Rodja Det är det däremot på mig.

Sonia Hur så?

Rodja Jag har brutit med min familj. Min syster fick en fästman för mycket, vilket ledde till en konflikt för mycket och ett avslöjande för mycket av en buse för mycket. Jag orkar inte mer.

Sonia Stackars er. Det är synd om er. Ni är sjuk.

Rodja Ja, jag är mycket sjuk, men det är inte mig det är synd om. Ert lidande är mycket värre än mitt. Jag har aldrig sett en så lidande familj som er, med en suput till fader som får sig överkörd, en lungsiktig förpint moder som hostar blod och dunkar huvudet i väggen medan hon bara fortsätter att ta ut sig, era sjuka halvsyskon, och ni med ert gula kort.

Sonia Tyck inte synd om oss.

Rodja Det är inte det jag gör. Men tillåt mig att buga mig och falla ner i stoftet för ert lidande. (*går ner på knä på golvet för henne*) I er hälsar jag hela mänsklighetens lidande, som gör er och hela mänskligheten genom er helig.

Sonia Men herr Raskolnikov, ni är ju en bildad student, medan jag bara är en gathora.

Rodja Så mycket bättre! Är jag bättre än ni, menar ni? Se på mina eländiga paltor, som jag aldrig reparerar och som ingen reparerar åt mig! Se på mitt förstörda utseende, mina förbrunna feberögon och mitt avtärda ansikte. Hela mitt liv är förstört, och jag har förstört det själv! Jag kan inte visa mig mera för min mor och syster!

Sonia Men hur kan ni säga så?

Rodja Därför att det är så.

Sonia Ni bär på en mycket sjuk och mörk hemlighet, som ni förstör er med att grubbla ihjäl er på.

Rodja Jag har försökt, men jag har aldrig blivit klar.

Sonia Vad är det som tär er?

Rodja Låt mig inte skrämma er mera med att berätta om det, men jag tror att ni genom ert lidande kan leda mig rätt igen.

Sonia Är det något politiskt underjordiskt engagemang? Har ni slagit er ihop med revolutionärer? Har ni begått något fruktansvärt attentat?

Rodja Sonia, du anar inte hur rätt du har, men du är inne på fel väg. Jag är bara teoretisk men hyllar varje försök och ansträngning till uppror mot orättvisa med våld eller utan. Jag har skrivit artiklar om det som väckt polisens intresse. Men man kan inte bara resonera och teoretisera. Varje mänsklig tanke kräver manifestation i verkligheten. Den mänskliga tanken är sådan och har en mera oavvislig kraft och makt än själva naturen.

Sonia Ni är bara överbegåvad.

Rodja Om det ändå vore så enkelt.

Sonia Men ni lider av en oavbruten störning. Är det för de där mordenas skull i närheten på stackars Lisaveta och hennes elaka procentarsyster?

Rodja Tänk om jag vet något om saken.

Sonia Vet ni något om saken?

Rodja Jag kan veta något om saken.

Sonia Nu skrämmer ni mig.

Rodja Jag visste det.

Sonia Förlåt mig. Men borde ni inte gå till polisen med vad ni vet?

Rodja Jag har varit hos polisen. De var mycket tillmötesgående och väntar sig att jag kommer tillbaka.

Sonia Men ni har inte avslöjat vad ni vet.

Rodja Nej.

Sonia Jag vill inte veta det.

Rodja Då skall jag inte tala om det.

Sonia Tack för att ni kom, och tack för er uppriktighet. Jag hoppas ändå ni kommer till begravningen.

Rodja Det gör jag nog.

Sonia Men ni behöver vila. Ni behöver äta och sova och vila.

Rodja Det behöver vi alla.

Sonia Men ni har aldrig gjort det.
Rodja Jag måste finna frid först.
Sonia Var det därför ni kom till mig?
Rodja Kanske det.
Sonia Stanna då, och låt mig hjälpa er försöka finna den.
Rodja Tack, Sonia Semjonovna. (*Hon tar hand om honom.*)

Akt IV scen 1. Begravningskalaset.

Katerina Ivanovna (står upp med glaset i hand) Välkomna, alla, till min högst uppsatte makes begravningskalas! Som ni ser har jag bjudit in alla som kände honom och som kände oss och fler därtill, alla hyresgästerna i vårt hus och flera i samhället högt uppsatta personer, bland andra den högst uppsatte advokaten Pjotr Petrovitj Lusjin, som var en mycket nära vän och kollega till min dyre make... (*Sonia har kommit in.*)
Sonia, du är sen!

Sonia Förlåt mig. Pjotr Petrovitj Lusjin kommer inte.
Katerina Hur vet du det?
Sonia Jag har just varit hos honom. Han ursäktade sig.
Katerina Och vad har du för affärer med Pjotr Petrovitj Lusjin?
(*Raskolnikov kommer in.*)

Sonia Jag har känt honom sedan någon tid tillbaka. Han är upptagen med Andrej Semjonovitj Lebesiatnikov.

Katerina Den skurken! Det var han som slog mig gul och blå och tvingade bort min man på hans sista stora fem dagars drinkarorgie, vilket ledde till hans död! Han är min mans mördare! Vad har du med honom att göra, och vad har den högt uppsatte Pjotr Petrovitj Lusjin med honom att göra?

Sonia De är kolleger och har bistått varandra i många år.

Katerina Säg att det inte är sant!

Sonia Det kan jag inte göra.

Katerina Och vad har du med dem att göra?

Sonia Det har jag redan sagt.

Katerina Nej, det har du inte.

Sonia Lusjin bad att få se mig.

Katerina Av vilken anledning?

Sonia För att jag skulle framföra att de inte kommer.

Katerina Bara det?

Raskolnikov Katerina Ivanovna, er dotter har ingenting ont gjort. Om Lusjin har utnyttjat henne tidigare, som han utnyttjar alla han kommer vid, så är det inte hennes fel att hon varit utsatt för det.

Katerina Lusjin, denne högt värderade statliga ämbetsman, denne medborgare av sådant fläckfritt rykte, sådant inflytande och en sådan rikedom, skulle då bara vara en vanlig torsk?

Sonia Mamma!

Katerina Som torskar på min egen dotter? Är det därifrån dina pengar kommit som din far har supit upp?

Sonia Mamma!

(*Lusjin inträder med Lebesiatnikov.*)

Katerina Vad gör ni här? Ni skulle ju inte komma?

Lusjin Ursäkta att jag ändå infinner mig, men ett angeläget ärende har tvingat mig att ändå uppenbara mig här egentligen mot min vilja. Får jag presentera min högt värderade kollega Andrej Semjonovitj Lebesiatnikov.

Katerina Tror ni inte att jag känner honom? Han misshandlade mig nästan till döds utan att min man kunde ingripa, varefter han metodiskt gick in för att supa sig till döds!

Lusjin (till Lebesiatnikov) Jag visste att ni kände varandra.

Lebesiatnikov En pinsam bagatell som var onödig att nämna. Den arma tanten är vansinnig. (*Katerina får ett förfärligt hostanfall, visar sin blodiga näsduk för Raskolnikov.*)

Raskolnikov Mina herrar, om ni har något annat att göra här än att riva upp en sörjande änkas sår och förolämpa hennes familj ber jag er komma till saken.

Lusjin Som jag sade, en pinsam angelägenhet tvingar mig hit. Sofia Semjonovna Marmeladova, mitt ärende rör bara er. Ni var nyligen uppe hos mig i dryftandet av våra angelägenheter. När ni gått saknades en sedel på hundra rubel från mitt skrivbord. Om ni återgäldar den genast skall jag inte föra saken vidare.

Katerina (tror inte sina öron) Vad är detta?

Sonia (paralyserad)

Raskolnikov Sonia, du måste svara honom.

Lusjin Se så hon bleknar av fasa! Är det ert samvete som sålunda ansätter er och reducerar er till denna absoluta försvarslösa tystnad? Vidkänn ert brott, återgälda sedeln, och saken är ur världen.

Sonia (stammar) Jag har inte tagit någonting.

Lusjin Försök inte slingra er! Allting talar emot er! Ni var så otålig att komma bort från oss! Utan tvekan var det för att snabbt försvinna för att gömma undan sedeln i tid före gravölet!

Katerina (har hämtat sig) Ni kommer hit till min mans gravöl, tar med er just den kumpan som indirekt vållade hans död, och anklagar min medellösa dotter för nedrig stöld och inför alla våra gäster?

Lebesiatnikov Hon är inte medellös. Hon har gult kort.

Katerina Dessa förolämpningar går över alla gränser. Mina gäster, jag tar er alla till vittnen till denna gränslösa nedrighet förövad mot en hjälplös utsatt flicka av en falsk ämbetsman som utnyttjar sin ställning till att förtrampa oss! Sonia! Du har aldrig stulit! Du har sålt dig hederligt, men du har aldrig stulit! Kom, allesammans! Visitera henne! Bevisa vår oskuld! Låt dem inte göra så mot oss! Vi har det svårt nog ändå! Vi är ju hemlösa efter att jag spenderat allt på att åtminstone ge min man ett värdigt gravöl! (*omfamnar gråtande sina barn, som alla gråter i armarna på henne.*)

Lusjin Visitation. Hur ska det gå till? Vem ska göra det? Det räcker väl om Sofia Semjonovna vänder ut och in på alla sina fickor.

Sonia De enda pengar jag har är den tiorubelsedel ni gav mig för bara någon timme sedan. Varsågod. Här får ni den tillbaka. Jag vill inte ha den.

Katerina (mer och mer till sig) Han gav dig pengar? Varför gav han dig pengar? Köpte han något av dig?

Lusjin Jag gav henne tio rubel av ren barmhärtighet, omtanke och medlidande. Detta om något borde ha resulterat i någon tacksamhet från hennes sida snarare än nedrig stöld.

Katerina Så ni vidhåller att hon stulit fastän hon förnekar det och har gett er torskpenning tillbaka?

Lusjin Om hon kan bevisa sin oskuld med att bevisligen inte ha något i sina fickor är jag beredd att acceptera det.

Katerina Visa den morbide torsken att du är oskyldig, Sonia! Ge honom hans förolämpningar tillbaka! Vänd hans vanärande av detta gravöl, min mans minne och hela vår familj mot honom själv!

(*Sonia vänder ut och in på alla sina fickor. Ur den sista faller en väl ihopvikt sedel ut.*)

Lusjin Aha!

Lebesiatnikov Vad är detta?

Katerina (vecklar ut sedeln) Hundra rubel! Sonia! Säg att det inte är sant! Säg att hela denna orgie av vår familjs förnedring är en mardröm!

Sonia (stammar) Jag vet inte hur den kommit dit. Sannerligen, jag vet det inte.

Lusjin Hon är överbevisad! Men jag är nöjd. Jag tar hand om sedeln, och all ordning är återställd. Det behövs ingenting mer. Jag skall skona er från vidare åtgärder. Men det hade varit bättre, Sofia Semjonovna, om ni bekänt genast.

Sonia (gråter hos Katerina) Mamma! Jag vet ingenting!

Lebesiatnikov (stiger fram) Men jag vet! Ni är en fähund, Pjotr Petrovitj Lusjin!

Lusjin Vad menar du?

Lebesiatnikov Aldrig har jag sett maken till nedrigare advokatknep! Jag förstår bara inte varför du gjorde det.

Lusjin Vad tar det åt dig? Är du från dina sinnen?

Lebesiatnikov Jag har genomskådat dig, min käre vän. Jag såg dig stoppa på henne sedeln i smyg när hon lämnade. Jag undrade varför i all friden, och det undrar jag fortfarande. För att få veta det kom jag med dig hit.

Lusjin Han är galen. Varför i all världen skulle jag smussla en hundrarubelssedel i en fallen kvinnas ficka? Hon är ertappad! Hon är skyldig! Men jag låter det vara, ty jag har fått tillbaka pengarna.

Katerina Hon är ingen fallen kvinna! Hon är ett barn i olycka, liksom hela min familj, vilket ni bara utnyttjar! Ni gjorde det bara för att djävlas med oss!

Lebesiatnikov Varför gjorde du det, Pjotr Petrovitj?

Lusjin Ni är förryckta allihop. Varför skulle jag göra något sådant? Av vilket motiv? Medan hon hade alla motiv i världen att bättra på sin och sin utsatta familjs kassa! Det är självklart!

Raskolnikov Nej, det är inte självklart. Jag vet varför ni gjorde det, Pjotr Petrovitj.

Lusjin Aha! En självmordskandidat ställer upp till den prostituerades försvar! Nå! Vad har ni att säga, stackars gröngöling?

Raskolnikov (vänder sig till alla) Denne man är min systers före detta friare, men när jag hjälpte henne få sina ögon öppnade inför denne mans verkliga karaktär vidtog han vilka beräknande åtgärder som helst för att få behålla min systers hjärta. Bland annat utspionerade han att jag givit Katerina Ivanovna pengar, vilket han i ett brev till min mor och syster omvandlade till att jag stuckit undan dessa pengar till lilla Sonia för hennes tillmötesgående, i den rena avsikten att betänkliggöra mig inför min mor och syster, naturligtvis bara för att få behålla min systers hjärta. Nu har han gått ett steg längre. Han visste att jag skulle vara här. Det är i ett nytt försök att kompromettera mig inför min mor och syster som han smusslat denna hundrarubelssedel i lilla Sonias ficka, för att få henne att framstå som en simpel tjuv och misstänkliggöra min relation med henne, som inte varat längre än någon dag. Innan jag gett Katerina Ivanovna mina sista pengar till begravningen visste jag knappt vem eller att hon var.

Katerina (till Lusjin) Ditt hala odjur, din stank är värre än någon spetälsk. Är då korruption det enda du kan föra med dig från ditt höga ämbete till oss dödliga varelser? Din pestsmitta kan få vilken själ som helst att storkna i din rutenhet!

Lusjin Släpp förbi mig. Ni är tokiga allihop. Jag kom bara hit för att få tillbaka mina pengar. Saken är klar. Hon hade dem på sig, och alltså är hon skyldig till nedrig stöld från sin egen välgörare. Jag har ingenting mera att säga.

Katerina Försvinn, din giftiga reptil! (*kastar en tårta på honom. Genast följer alla exemplet och bombarderar honom: hans reträtt blir ett gatlopp.*)

Lebesiatnikov Jag anade verkligen aldrig att ni var så usel, Pjotr Petrovitj.

Lusjin Hon är skyldig! (*lyckas försvinna ut*)

Katerina Hela gravölet förstört, som om min man inte redan hade gjort allt för att förnedra och vanära sig själv.

Sonia Mamma, du var storartad. Du har hedrat hela vår familj.

Katerina Kan det vara möjligt?

Sonia Pappa jublar i himmelen över vår återupprättelse.
Katerina Tror du det?
Sonia Jag vet det.
Lebesiatnikov Den advokaten kommer aldrig mer att kunna göra sig trovärdig i detta livet.
Katerina Ni hjälpte till att förnedra oss, men nu har ni faktiskt bidragit till en sorts upprättelse. Men vår verkliga riddare är Raskolnikov. Var är han?
Lebesiatnikov Han har gått.
Katerina Han bryter lansar för oss och försvinner utan att invänta skörden av sin insats.
Sonia Jag vet var han är.
Katerina Se till att han kommer till rätta, Sonia. Vi får inte förlora honom.
Sonia Ja, mor. (går)
Katerina (tröstar barnen, som fortfarande gråter hos henne) Såja, det är över nu. Er pappa har fått det gravöl han förtjänade med bara skandal på skandal hela vägen men med någon återupprättelse till sist ändå. Vi får vara nöjda, och även finns det kakor och madeira kvar. Låt oss avsluta detta magnifika begravningskalas. (höjer sitt glas och skålar värdigt med de återstående gästerna, ehuru hon i någon mån måste kämpa med hostan.)

Scen 2. Hos Sonia.
 Det knackar. Sonia öppnar.

Sonia Jag visste att du skulle komma.
Raskolnikov Jag kunde inte låta bli.
Sonia Vad är det du inte kan låta bli?
Rodja Att drivas av min olycka.
Sonia Vad är din olycka?
Rodja Att plåga mig själv så djupt som möjligt.
Sonia Jag tror dig. Du går på en ständig Golgatapromenad.
Rodja Som bara blir värre hela tiden.
Sonia Och så anförtror du dig åt en sådan som jag.
Rodja Det finns ingen annan. Och det är inte bara dig jag ödmjucar mig för. Det är hela det mänskliga lidandet jag böjer mig för, jag, som trodde att ingenting kunde böja mig.
Sonia Katerina Ivanovna bad dig aldrig tycka synd om oss.
Rodja Jag vet. Ni är stolta. Jag var också stolt, men era lidanden har öppnat mina ögon för något annat.
Sonia Vad är det som plågar dig så?
Rodja Det är ett problem. (sätter sig äntligen) De där mordena, du vet.
Sonia Vilka mord?
Rodja Lisaveta och hennes grymma syster.
Sonia Ja. Du har grubblat på dem. De stör dig. Du visste något.
Rodja Problemet är Napoleon.
Sonia Napoleon? Varför Napoleon?
Rodja Napoleon gick över Alperna och besegrade alla i sin väg och gjorde sig till världens herre genom hjältemodiga överdåd, varvid han hänsynslöst struntade i hur många lik han gick över. Och hade han inte från början tveklöst öppnat kanoneld mot en oskyldig folkmassa hade han aldrig blivit vad han blev. Han vågade, och blev därför världens herre.
Sonia Vart vill du komma?

Rodja Antag, att i stället för Alperna och diverse arméer och fiender, en vidrig gammal procenterska i stället hade stått i hans väg och utgjort hans utmaning. Tror du han då hade ryggat tillbaka inför det oerhörda i att ta livet av en annan människa?

Sonia Du skrämmer mig. Jämför du dig med Napoleon?

Rodja Han vågade säga ifrån. Han vågade göra något. Han vågade ta steget över det tillåtnas gräns. Han vågade vara någon. Därför blev han något, och ingenting kunde hindra honom i hans väg mot den absoluta makten när han väl bara tagit det första initiativet till att trotsa den hindrande mänskliga futtigheten.

Sonia Rodja, säg inte att det var du.

Rodja Jag har inte sagt att det var jag, och jag vidgår inget brott. Den gamla procenterskan var en gammal vidrig giftig padda som alla hade ont av som kände henne. Jag vågade vad ingen annan vågade, nämligen en god gärning, bara som demonstration för att något kunde göras och för att jag var någon då jag vågade göra det.

Sonia Men det var ett rån mord! Någon stal hennes pengar! Det kan inte ha funnits något annat motiv. Behövde du pengar? Du gav oss de sista du hade för att hjälpa min mor. Så gör inte en usel rån mördare. Du kan inte ta på dig detta. Du har grubblat för mycket över denna grymhet.

Rodja Mer och mer ser jag ingen annan väg ut än att ta på mig ansvaret. Du glömmer komplikationen Lisaveta, det oskyldiga offret.

Sonia Men varför skulle du ha gjort det?

Rodja Bara för att bevisa för mig själv min potentiella maktfullkomlighet som ensam suverän individ höjd över alla andra genom berömligheten i ett allmännyttigt initiativ, fastän det enligt lagen var ett brott.

Sonia Det var ett brott, ett oerhört brott. Men pengarna? Hon bestals ju på en ansenlig förmögenhet!

Rodja Det skulle se ut som ett rån mord för att avleda uppmärksamheten från varje annat motiv. Pengarna och juvelerna gömde jag under en sten på en bakgård. Där ligger de orörda kvar.

Sonia Så du gjorde det bara för en idé, och så kom Lisaveta i vägen och komplicerade saken.

Rodja Ja. Döm mig nu.

Sonia (omfamnar honom) Vad du måste lida. Äntligen förstår jag avgrunden i din själ. Jag släpper dig aldrig, Rodja. Nu förstår jag varför du behöver mig.

Rodja Förstår du också varför jag inte kan se min mor och min syster i ögonen mer?

Sonia De skall heller aldrig kunna släppa dig, allra minst om de får veta...

Rodja De skall aldrig få veta. Ingen skall få veta utom du. Jag skulle bara skada er alla om jag gick till polisen och bekände brottet, ty ni skulle aldrig få se mig mer. Ändå ser jag egentligen ingen annan väg ut ur mitt eget dilemma.

Sonia Jag skulle följa dig i fängelset. Jag skulle följa dig till Sibirien.

Rodja Och din mor och dina små syskon?

Sonia Om du bara dödat procenterskan hade du kunnat komma undan med det. Men du gick längre och dödade även den oskyldiga Lisaveta.

Rodja Liksom Napoleon gick för långt och offrade 450,000 fransmän och trogna soldater i sin tjänst för sin fåfängas skull.

Sonia Hur kan du leva med brottet?

Rodja Det är det jag inte kan. Ty det värsta av allt, Sonia, var, att hur rätt jag än hade, hur befogat mordet på utsugerskan än var, vilken god och berättigad gärning mitt uppror mot världens orättvisa än var, så visade det sig, att genom att döda dem dödade jag mig själv.

Sonia Jag kunde just tro det. Och därav ditt lidande.

Rodja Och jag ser inget slut på det.

Sonia Men det finns en väg ut, och du har själv funnit den. Rodja, din enda väg till befrielse från bördan av ditt eget andliga självmord är att ta på dig ansvaret. Oroa dig inte. Jag följer dig.

Rodja Jag behöver inte göra det. Ingen misstänker mig fastän alla vet hur sjukt jag grubblat över händelsen. Och jag skadar bara fler om jag anmäler mig skyldig.

Sonia Men det är inte oss det gäller. Det är dig.

Rodja Så min själ är viktigare än era liv?

Sonia Ingenting är viktigare än din själ. Liv kan räddas och hjälpas, men ingen gottgörelse hjälper en förlorad själ. Dess enda räddning är att återfinna sig själv genom försoning.

Rodja Så du tror att det kan finnas försoning?

Sonia Jag vet det. Här. Ta på dig korset genast. (*tar av sig ett litet halsband med ett kors*) Jag bytte kors med Lisaveta. Hon fick min medaljong. Ta på dig hennes kors. Se det som mitt, ty hon fick ju mitt till eses.

Rodja Blir det mitt första steg mot något av en försoning?

Sonia Ja, Rodja. Du börjar se slutet på din korsväg.

(*Det knackar försynt.*)

Lebesiatnikov Ursäkta mig, Sofia Semjonovna, men det är bara jag.

Sonia Stig in! (*Lebesiatnikov stiger in.*)

Lebesiatnikov Jag trodde just jag skulle finna er båda här. Er mor behöver hjälp, Sofia Semjonovna. Hon håller fullständigt på att bryta samman.

Sonia Jag kommer. Gör vad du måste, Rodja. Jag följer dig hela vägen.

Lebesiatnikov Den här dagen har blivit för mycket för Katerina Ivanovna. (*går med Sonia*)

Rodja Jag måste ta ett steg i sänder och en person i sänder. Rasumichin, min syster, min moder, hur skall ni väl kunna bära detta? (*går*)

Scen 3. Hos Raskolnikov

Rodja Jag kan inte ta det på mig. Det är för mycket. Min mor skulle aldrig överleva det. Jag skulle för alltid förlora både min mor och min syster. Och Sonia med hennes små syskon och dödssjuka moder? Det går inte. Det var bara ett socialt experiment. Jag ville göra en insats. Det slog fel. Experimentet misslyckades, då en oskyldig drabbades. Det är alltid så i revolutioner. Men skall jag därför störta i olycka och med mig tre andra oskyldiga kvinnor och en hel familj? Det är inte rättvist.

(*Det knackar. Dunja kommer in.*)

Dunja Ligger du här och grubblar ihjäl dig igen som vanligt. Jag har fått veta allt.

Rodja Vad då?

Dunja Av Rasumichin.

Rodja Vad har han berättat?

Dunja Allt.

Rodja Vad är allt?

Dunja Om ditt engagemang i mordet på de där två gamla fröknarna. Om hur du misstänkliggjorts och förhörts av polisen. Om hur du varit på stationen flera gånger och grälat med poliserna. Om hur du togs för att du inte betalat hyran. Inte konstigt att du blivit sjuk.

Rodja Du vet ingenting, Dunja. Polisen vet heller ingenting.

Dunja Men de ansätter dig.

Rodja Mest för att jag ansätter mig själv.

Dunja Och så denna bedrövliga affär med Lusjin. Han lär ha kommit till den där olyckliga familjens begraving bara för att en sista gång försöka öppet skandalisera dig.

Rodja Han misslyckades. Som alla andra gånger fick han kuta ut med svansen mellan benen. Att du inte genomskådade honom från början, Dunja.

Dunja Han prackades på mig av Marfa Petrovna, och för mammas skull ville jag inte förolämpa honom.

Rodja I stället har han oavbrutet accelererat sitt avfyrande av batterier av förolämpningar mot dig och oss.

Dunja Jag vet. Det är över nu. Han har lämnat Petersburg.

Rodja Äntligen!

Dunja Men Svidrigajlov är kvar. Vet du något om honom?

Rodja Han bor granne med Sofia Semjonovna Marmeladova.

Dunja Den där fallna flickan du gav så mycket pengar?

Rodja Börja inte nu igen!

Dunja Det var så Lusjins förolämpningar började. Han snokade reda på att du skänkt bort alla våra sista sparade pengar till henne.

Rodja Dunja, jag kände fadern, en fallen ämbetsman, en patetisk suput, som inte kunde värja sig mot alla omvärldens överkörningar av honom på annat sätt än att till slut låta sig köras över på allvar. Änkan är lungsiktig och hostar redan blod. Hennes dagar är räknade. Barnen är också sjuka. Var det fel av en sjuk att hjälpa en familj av sjuka?

Dunja Nej, Rodja, och det var det jag kom hit för att tala om för dig. Även om du lämnar oss, mig och mor, kommer vi alltid att stötta dig. Jag har fått Marfa Petrovnas arv och är därigenom i en tryggad ställning som jag aldrig varit förr. Jag kan hjälpa dig nu, i vilken knipa du än kommer, och jag tänker göra det. Och även om du överger oss så måste du göra en sak: du måste låta oss göra det.

Rodja Dunja, min syster, om jag ändå kunde bikta mig för dig, men inte ens lilla Sonia, så ung och garvad hon redan är, kan stå ut med min mardröm.

Dunja Du har alltid tagit på dig för mycket. Det var som om du från början såg dig skyldig till att ta på dig hela världens lidanden.

Rodja Det är kanske det enda nyttiga jag har att göra i livet. Om jag ändå kunde göra det, Dunja.

Dunja Det är för mycket.

Rodja Jag vet. Men jag måste göra vad jag kan. Katerina Ivanovna lär ha blivit vansinnig, och vi måste hindra henne från att göra något dumt, om det går. Jag måste ta hand om dem, Dunja.

Dunja Ja. Vi måste alla ta hand om varandra.

Rodja Kom. Du behöver inte följa med. Hälsa mor att jag står på benen och än så länge kan bära allting själv.

Dunja Ja, Rodja. Vi står bakom dig. Alltid.
(*De omfamnas och skiljs. Dunja går.*)

Rodja Tillbaka till verkligheten. Jag hoppas det inte är för sent.

Scen 4. En gatuscen.

En liten folksamling. Katerina ligger störtad och blödande på trottoaren.
De små barnen kramar om varandra vettskrämda och gråtande.

Sonia (kommer skyndsamt in) Mamma! (*till de omgivande*) Vad står på? Har någon slagit ner henne?

en polis Vi försökte bara avbryta hennes uppträdde. Hon gjorde motstånd och slog vilt omkring sig. En knuff fällde henne till marken.

Sonia Vad gjorde hon?

en käring Hon uppträdde med barnen, tvingade dem att dansa och sjunga, som gatumusikanter, för att överleva, då de blivit utslängda på gatan.

Sonia Mamma!
en karl Hon blöder inte. Det är munnen.
Sonia Finns här ingen läkare?
polisen Vi har skickat efter en.
Sonia Mamma! Mamma! (*omfamnar henne förtvivalat, försöker återkalla henne till medvetande*)
karlen Jag har sett det förut. Det är lungsjukan. Det är lungorna som blöder och som inte kan sluta att blöda. Det bara fortsätter att forsa tills de dör.
Katerina (*vaknar till, svagt*) Sonia, är du också här? Jag ville bara hjälpa barnen...
Sonia Tala inte, mamma!
(*Läkaren Sosimov kommer.*)
Sosimov Bär upp henne. Lagg henne försiktigt här. (*De lägger henne på en bår. Han undersöker henne snabbt.*) Sista stadiet. Hon kan dö när som helst. Det är ingenting vi kan göra.
kärningen Jag tror blodflödet håller på att sluta.
Katerina (*matt*) Sonia, vi gav väl din far en värdig begravning? Han älskade mig verkligen. Även jag var ung och skön en gång.
Sonia Mamma, tala inte. Bara vila.
Katerina Det är för sent att vila. Jag gjorde vad jag kunde för din far, men han bara förnedrade sig hela tiden, den uslingen! Ändå älskade jag honom, den förbannade suputen! Men även han var en gång en högt uppsatt ämbetsman och en ridderlig gentleman.
Sonia Mamma! (*Raskolnikov kommer.*)
Katerina Där är han, vår hjälte som räddade oss. Det är för sent nu. Mina barn är körda på gatan, och jag dör. Men jag stupade på min post. Jag kämpade så länge jag levde... (*slocknar och dör*)
Sosimov Det är förbi.
Svidrigajlov (*har kommit efter Raskolnikov*) Sofia Semjonovna, tillåt mig. Jag skall se till att era små syskon kommer på barnhem. Jag står för kostnaderna. Oroa er inte. Det är bara en god gärning som inte förtjänar några misstankar. Det är bara att tacka och ta emot.
Raskolnikov Men varför?
Svidrigajlov (*vänder sig till honom*) Se det som en del av de tio tusen jag lovade er syster för hennes gottgörelse, Raskolnikov.
Raskolnikov Vem är ni egentligen?
Svidrigajlov En som vet för mycket. (*flinar*) Ni vet ju att jag bor granne med Sofia Semjonovna. Genom ett hål i väggen kan man höra varje ord som yttras hos er. Men var inte orolig. Jag förstår allt och gör bara det minsta för att inte göra saken värre. (*Raskolnikov drar sig med fasa tillbaka och försvinner. Sonia är tröstlös över Katerinas död.*)
Sonia Mamma! Mamma! (*omfamnar den döda och gråter*)
polisen Det är över, gott folk. Skingra er. (*Folket skingras.*)
(*Sonia fortsätter att gråta och turvis omfamna modern och barnen. Raskolnikov är borta. Sosimov och Svidrigajlov är kvar.*)
Sosimov Kan ni verkligen hjälpa barnen?
Svidrigajlov Jag ska göra allt för dem. Sofia Semjonovna skall slippa fler bekymmer och hållas helt skadeslös.

Akt V scen 1. Raskolnikovs lya.

Rodja Vad är det egentligen du har tutat i min syster?
Rasumichin Rodja, missförstå mig rätt. Det är bara av omtanke om dig.
Rodja Hon kom hit och praktiskt taget gav mig evig absolution för vad som helst.

Rasumichin Du är inte misstänkt längre, Rodja.
 Rodja Vad menar du?
 Rasumichin De har fångat den verkliga mördaren. Han har själv bekänt.
 Rodja Vem då?
 Rasumichin En av hantverkarna. Han verkar ha fått någon sorts religiös knäpp och vill därför självmant utlämna sig åt rättvisan.
 Rodja En av hantverkarna?
 Rasumichin Ja, Nikolaj heter han. Faran är över, Rodja. Du är inte ens misstänkt längre. Du är avförd från utredningen. Ingen kommer att plåga dig längre. Du har låtit detta gå dig alldeles för djupt till sinnes.
 Rodja Jag vet inte om jag ska skratta eller gråta. Menar du allvar?
 Rasumichin Inget vittnesmål smäller högre än en egen bekännelse.
 Rodja Men tänk om han är oskyldig? Tänk om han bekänner detta i ren sinnesförvirring och har, som du säger, fått en religiös knäpp?
 Rasumichin I så fall är det inte ditt problem. Bekännelsen ligger där, och allting stämmer. Fallet är löst.
 Rodja Av någon anledning verkar det inte övertygande.
 Rasumichin Glöm det nu. Du har grubblat dig sjuk över detta. Sluta med det. Lev i stället. Du har ju den där flickan att ta hand om.
 Rodja Svidrigajlov har avlyssnat alla mina samtal med henne. Han bor granne med henne.
 Rasumichin Än sen? Vad har Svidrigajlov med oss att göra? Han var Dunjas problem, och hon har löst det för länge sen. Han har ingen talan.
 Rodja Men han lever.
 Rasumichin Är det ett problem? Skulle han inte ta hand om de föräldralösa barnen, din Sonias småsyskon? Är han inte plötsligt en filantrop?
 Rodja Jag förstår honom inte. Det är något ytterst lurtt med honom, och vi vet inte var vi har honom. Han är som en latent katastrof som när som helst kan utlösas.
 Rasumichin Men han lämnar ju vår Dunja i fred, och det är väl huvudsaken?
 Rodja Vår Dunja? Du menar väl din Dunja?
 Rasumichin Vad menar du?
 Rodja Försök inte. Nu rodnar du dessutom. Du är kär i henne, och det lyser om dig vitt omkring. Du kan inte ens försöka dölja det.
 Rasumichin Det är en glädje för mig att få göra vad jag kan för henne. Men du försummar din mor, Rodja.
 Rodja Jag vet.
 Rasumichin Vi kom hit en gång på hennes önskan, hon trodde du låg sjuk som vanligt, dörren var öppen som vanligt, men du var inte här. Då satte hon sig ner och väntade. Vi väntade länge med henne. Sedan sade hon: "Han är väl hos den där stackars flickan" och reste sig. Hon mår inte bra, Rodja.
 Rodja Jag är alltför väl medveten om hur jag har brustit i mina sonliga plikter mot henne, men jag vill inte göra saken värre. Gå nu, Rasumichin. Fortsätt ta hand om min syster och min mor, så har de åtminstone någon.
 Rasumichin (reser sig) Som du vill, Rodja. Jag kommer tillbaka. (går)
 Rodja (ensam) Den där hantverkaren! Hur i fridens namn kunde han få för sig någonting sådant? (Det knackar försynt.) Ja?
 Porfirij Får man stiga in? Jag råkade ha vägen förbi.
 Rodja Porfirij Petrovitj!
 Porfirij Densamme. Bara en liten artighetsvisit. Jag såg att er vän Rasumichin var på väg ut härifrån, så ni har väl hört den goda nyheten.
 Rodja Vilken goda nyhet?
 Porfirij Nikolaj hantverkaren har bekänt.
 Rodja Bekänt vad?

Porfirij Rånmordet på procenterskan.
Rodja Ja, det hörde jag.
Porfirij Varför frågade ni då?
Rodja Jag ville höra det från er egen mun.
Porfirij Nu har ni hört det. Några kommentarer?
Rodja Nej.
Porfirij Jag måste erkänna att ni under ett skede var högeligen misstänkt. Vi genomförde till och med en husrannsakan här i er frånvaro men hittade ingenting. Nu har hantverkaren bekänt, och saken verkar vara klar formellt. Det är bara ett litet problem.
Rodja Nå?
Porfirij Han gjorde det inte.
Rodja Varför har han bekänt då?
Porfirij Av samma anledning som mördaren utförde mordet: tillfällig sinnesförvirring. Ingenting i Nikolajs historia stämmer. Han säger att han mördade för att stjäla, men han har inget stöldgods och vet inte var det är. Han var där med sin kollega som såg att han inte kan ha gjort det.
Rodja Vart vill ni komma?
Porfirij Det var ni som gjorde det, Raskolnikov.
Rodja (hämtar sig, efter en stund) Varför häktar ni mig inte då?
Porfirij Därför att jag vill göra det så lätt som möjligt för er. Det var inget vanligt rånmord. Det var ett ideellt mord för att bevisa en idé, som ni själv framställt i er publicerade artikel om vissa undantagsindividens rätt att sätta sig över lagen. Ert straff kommer att mildras väsentligt om ni själv kommer till stationen och bekänner just när en annan mördarkandidat bekänt och ni kunde gå fri. Ni får två dygn på er.
Rodja Är det ett ultimatum?
Porfirij Nej, en frist. Roa er under tiden. Gottgör era relationer. Trösta er mor och er syster, och den där stackars flickan med småsyskon som just förlorat sina föräldrar. Ni hinner göra mycket under den frist jag ger er.
Rodja Ni har inga bevis.
Porfirij Behöver jag bevis? Jag vet ju att det var ni. Vi förväntar oss att ni berättar var ni gömt stöldgodset. Ingen annan kan ha gjort det. Jag talar direkt till er, Rodion Romanovitj, som en man till en annan. Ni kan försöka smita från ert ansvar, men då växer det bara tyngre på er rygg, och ni slipper det aldrig. Eller ni kan självmant ta det på er, och då kan vi hjälpa er arbeta bort det.
Rodja Jag har inte bekänt något.
Porfirij Därför ber jag er göra det. Och om ni skulle hitta på något annat, min vän, som till exempel plötsligt accelerera er förryckthet med att försöka ta ert liv, så lämna gärna några enkla rader efter er, för att inte ge oss onödigt extra arbete.
Rodja Betraktar ni mig som förryckt?
Porfirij Ni är en klok man, men detta dubbelmord var inte ett verk av en klok man. Jag kan få det tillfällig sinnesförvirring, vilket kan bekräftas av er massiva sjukdomshistoria de senaste veckorna. Det är det bästa jag kan göra för er. *(reser sig)* 48 timmar, Rodion Romanovitj. Använd dem väl. *(går)*
Rodja 48 timmar att leva. För vad? För att krampaktigt försöka gottgöra allt vad jag förstört? Han är en narr, Porfirij Petrovitj.

Scen 2.

Dunja Varför har ni bett mig komma hit?
Svidrigajlov Ni är ju intresserad av er broders öde.
Dunja Det är bara därför jag kommit hit.

Svidrigajlov Jag ska gå rakt på sak. Jag bor granne med den förtjusande unga fröken Sofia Semjonovna Marmeladova, som ni är flyktigt bekant med genom er bror.

Dunja Min bror har hjälpt hennes familj.

Svidrigajlov Det har även jag. Jag har åtagit mig att försörja de föräldralösa barnen.

Dunja Det behöver ni inte skryta med. Bakom allt vad ni gör måste jag misstänka en beräknande baktanke, ty sådan har jag lärt mig att ni är.

Svidrigajlov Döm mig inte innan ni vet allt.

Dunja Nå, vad är det jag inte vet?

Svidrigajlov Från just den här platsen kan jag höra allt vad som sägs på andra sidan väggen. Där har på sistone Sofia Semjonovna och er bror Rodion Romanovitj haft flera långa intressanta samtal.

Dunja Snuskhummer!

Svidrigajlov Nej, så enkelt är det inte. Det är värre än så. Inför Sofia Semjonovna har er bror bekant sig skyldig till mordet på en gammal procenterska och hennes debila syster.

Dunja Ni ljuger!

Svidrigajlov Varför skulle jag ljuga?

Dunja Det är inte sant!

Svidrigajlov Om det inte är sant, varför skulle han hitta på det? Eller hur skulle jag kunna hitta på det?

Dunja Det får inte vara sant. Jag måste tala med Sofia Semjonovna.

Svidrigajlov Hon är inte hemma. Men hör mig till slut.

Dunja Har ni inte spytt ner mig tillräckligt?

Svidrigajlov Dunja, mitt syfte med att avslöja detta är att jag har en plan för er brors räddning. Annars skulle jag aldrig ha talat om det. Han har ingenting att frukta från mig. Jag vill bara allas ert bästa.

Dunja Ändå stinker ni av falskhet från topp till tå.

Svidrigajlov Döm mig inte ännu. Hör min plan.

Dunja Nå.

Svidrigajlov De är ute efter honom. De spionerar på honom. De kan häkta honom när som helst. Han måste fly. Jag kan fixa pass åt honom till Amerika. Jag kan fixa pass åt mig själv med och åt er och åt er mor. Jag kan rädda honom.

Dunja Från det hot som tills vidare bara kommer från er.

Svidrigajlov Vad ni är mistrogen. Jag vet vad jag talar om. Er vän Rasumichin vet ingenting. Han är inte ens medveten om faran. Endast Sofia Semjonovna vet om det utom ni och jag. Hon och Rasumichin står helt utom all fara. De kan stanna kvar här.

Dunja Så ni ber mig fly med er och min bror och mor för att anförtro oss helt åt er välvilja. Ni är värre än Lusjin.

Svidrigajlov Ni gör mig orättvisa. Han ville utnyttja er. Jag vill bara ert bästa.

Dunja Det ville han också, påstod han. (*reser sig*) Släpp ut mig härifrån. (*märker att dörren är låst*) Varför har ni låst dörren?

Svidrigajlov Den gick i baklås. Jag har tappat nyckeln. Oroa er inte. Ingen är hemma. Ingen kan höra oss. Vi är i fullkomlig säkerhet. Lita på mig. Glöm den där Rasumichin. Rädda din bror och kom med mig. Jag vill dig bara väl. Jag har aldrig glömt dig.

Dunja (*drar fram en liten laddad revolver*) Usling! Du mördade Marfa Petrovna! Allt du säger är lögn!

Svidrigajlov Lugn, snälla Dunja! Det där är ingen leksak!

Dunja Det vet jag! Släpp ut mig! Du gav Marfa Petrovna gift! Du omtalade den möjligheten för mig! Och dina andra offer! Det våldförda barnet som hängde sig! Hur många har du tänkt skörda egentligen?

Svidrigajlov Vad du är praktfull när du är vred! Skjut mig då! Skjut en gammal rucklare! Han förtjänar inte bättre! Du har tre skott! Du kan inte missa!

Dunja (skjuter)

Svidrigajlov (ryggar tillbaka, tar sig för örat, där en kula snuddat och rispat upp ett blödande sår) Hon rispade mig! Du siktade mot huvudet! Försök igen! Träffa bättre nästa gång!

Dunja (skjuter igen men klickar)

Svidrigajlov Otur! Den klickade! Du har ett skott kvar!

Dunja (slänger ifrån sig revolvern) Sluta nu. Låt mig bara få gå ut härifrån.

Svidrigajlov (omfamnar henne sinnligt) Kan du inte ge mig något hopp alls? Är det alldeles omöjligt för dig att kunna älska mig? Är jag så vedervärdig?

Dunja Du har gjort ett utpressningsförsök mot mig genom förtal mot min broder. Vi kan inte acceptera utpressningsmetoder, och jag kan aldrig förlåta dig. Låt mig gå. Allt du har lyckats med är att sänka dig själv dubbelt så lågt i min aktning som tidigare.

Svidrigajlov (ger upp) Här är nyckeln. (tar upp den ur fickan och ger den åt henne, vänder sig bort mot fönstret) Bara gå! Fort!

Dunja (läser snabbt upp och försvinner)

Svidrigajlov (suckar) Ack, dessa stolta, oåtkomliga, förhäxande kvinnor! Vad ska jag nu ta mig till? Jag måste gå till den där fallna fästmon. Hon kan ännu rädda den unge mördaren ur landet. Det vore synd om han skulle åka fast. Det är bara hon som kan rädda honom. Ack, kvinnor, varför måste ni förakta den djupast som vågar vara mest öppen och generös med sin kärlek mot er! Är då den manliga kärleken så föraktlig för att den är så ovärdig den av kvinnorna så idealiserade manligheten! Kvinnorna är en avgrund, men den man är inte mänsklig som inte faller ner i den. – Nu hör jag henne komma. (öppnar och går ut)

Ett ord med er, Sofia Semjonovna.

Sonia Varmed kan jag stå till tjänst? Ni har gjort allt för oss och kan inte göra mera. Barnen är räddade, och jag slipper gå på gatan. Vad vill ni mer?

Svidrigajlov Avdotia Romanovna var just här, och jag försökte göra situationen klar för henne, men hon vägrar ta den på allvar.

Sonia Vilken situation?

Svidrigajlov Raskolnikov har bara två val. Själv mord eller Sibirien, om han inte flyr till Amerika.

Sonia Han flyr inte. Han är för stolt till det.

Svidrigajlov Den stoltheten blir i så fall hans fall.

Sonia Jag skall hjälpa honom genom det.

Svidrigajlov Han är hård. Det blir svårt.

Sonia Han klarar det. Lämna det åt oss.

Svidrigajlov Gott. Är det något annat jag kan göra...

Sonia Nej.

Svidrigajlov Gott. Jag skall inte störa er mera. (Sonia går in till sig. Svidrigajlov tar upp Dunjas bortslängda revolver och stoppar den på sig.)

Jag har gjort mitt. Ingen vill ha mig. Alla bara bereder sin egen undergång. Jag försökte ändå hjälpa dem. (går ut)

Sonia Dunja kommer att förstå vad han har gjort och kommer att kunna acceptera hans straff, men modern kommer aldrig att komma över det. Och kan Raskolnikov ödmjuka sig till att acceptera världens dom för att han begick ett misstag?

Raskolnikov Nej, det kan jag inte, inte ännu. Jag kan inte offra och vanära min moder. Rasumichin, du kan ta hand om Dunja, men jag kan inte kräva att Sonia skulle följa mig till Sibirien. Det går inte. Det är absurt. Det är orättvist.

Svidrigajlov Ja, stå på din stolthet, Raskolnikov. Du trampade sönder en giftig kackerlacka, som spred pest och kolera omkring sig. Vad gjorde det att du samtidigt klubbade ihjäl en svagsint undermänniska? Du gjorde rätt, ty du ville göra något förnuftigt i denna galna värld. Fly till Amerika och kom undan.

Raskolnikov Men denna andra undermänniska var dock harmlös och god. Varför måste hon offras? Varför måste historiens kvarnstenar alltid mala sönder de oskyldigaste i sin brutala väg? Nej, offer är aldrig acceptabla, och jag har i övermod gjort mig själv till domare och bödel. Det må vara egoistiskt, men jag måste ta konsekvenserna. (*kommer fram till polisstationen*)

löjtnanten Jaså, det är ni. Ursäkta att vi behandlade er så hårdhänt senast. Det var helt omotiverat. Fallet är löst. Ni behöver inte känna er misstänkt längre. Den där hantverkaren har avlagt skriftlig bekännelse, så saken är klar. Vad har ni här att göra? Vi är upptagna med ett säreget självmordsfall, en viss Svidrigajlov.

Raskolnikov Svidrigajlov?

löjtnanten Ja. Han har skjutit sig på öppen gata inför en officer och betygade att han var vid sina sinnens fulla bruk innan han gjorde det. Dessutom hade han gjort det skriftligt. Kan ni begripa en så konstig människa?

Raskolnikov Han försökte göra en sista välgärning men misslyckades. Han var det enda vittnet till mordet på Aljona Ivanovna och hennes syster Lisaveta. Det var jag som gjorde det.

löjtnanten Vad säger ni?

Raskolnikov Att det var jag som gjorde det. Jag kan bevisa det, ty jag vet var stöldgodset är nergrävt.

löjtnanten Arma människa! Men varför?

Raskolnikov Jag behövde pengar.

löjtnanten Nej, jag menar, varför bekänner ni det? Ingenting hade bundit er vid det!

Raskolnikov Gjort är gjort, och nu har jag bekänt det. Ingenting kan göras ogjort, och det finns ingen väg tillbaka. Det är mitt fel alltihop, och jag kan bara få rättelse med att göra rätt för mig och ta det på mig.

löjtnanten Det blir Sibirien i minst åtta år.

Raskolnikov Jag vet.

löjtnanten Arma människa.

Raskolnikov Nej, Ilja Ivanovitj, det är hela mänskligheten det är synd om. Jag är bara ett tragiskt exempel.

löjtnanten Som ni vill. Jag beklagar er.

Raskolnikov Och för mig är det skönt att det är över. Efter detta kanske jag äntligen kan börja leva.

löjtnanten Jag hoppas ni vet vad ni gör.

Raskolnikov Nu först vet jag vad jag gör.

löjtnanten Nåväl. Skriv under här. Ni är under frivillig arrest.

Raskolnikov (*skriver under*) Tack.

Scen 3. Vid Katerina Ivanovnas grav.

Dunja Tänker du följa honom till Sibirien?

Sonia Ja. Det är bara åtta år.

Dunja Det är ett oerhört offer från din sida. Han vill det inte.

Sonia Jag måste. Det är mitt fel alltihop. Utan mig hade han aldrig behövt erkänna sig skyldig.

Dunja Men han var skyldig.

Sonia Till vad? Till att låta fantasin skena iväg med sig? Till att ge efter för en tillfällig sinnesförvirring? Till att låta sig förföras av Napoleons och andra stora mäns exempel? Till att ha avlägsnat en grym utsugerska från den mänskliga gemenskapen?

Dunja Och hennes syster.

Sonia Där ligger det tragiska. Katerina Ivanovna hade förlåtit honom, ty hon hade förstått att han försökte göra gott. Svidrigajlov förstod honom och förlät honom utan vidare och ville hjälpa honom komma undan. Ingen dömde honom egentligen utom de skrivna etablerade lagparagraferna.

Dunja Du är inte skyldig till hans straff. Han tog det på sig alldeles själv.

Sonia Det är hans största seger och ädelmod. Han övervann sig själv och var konsekvent hela vägen. Och det verkliga straffet han tog på sig var, att för sitt enda egentliga brott att göra sig till en övermänniska, ödmjukade han sig till en undermänniska.

Dunja Du älskar honom.

Sonia Liksom Rasumichin älskar dig. Kommer ni att gifta er?

Dunja Det är redan bestämt.

Sonia Och det sägs att bara det första året i Sibirien är svårt. Sedan går det av sig självt. Och efter åtta år kan vi sedan börja leva desto mera.

Dunja Det är en lång väntan på ett nytt liv.

Sonia Nej, det är en resa till det nya livet, och målet finns alltid där. Man kan aldrig förlora det ur sikte. Den enda det egentligen är synd om är er mor. Hur tar hon det?

Dunja Tappert. Chocken är total, och jag tror inte hon kan överleva den. Men ändå förblir hon Rodja bara därför desto trognare.

Sonia Har hon fattat vad han gjort?

Dunja Jag tror det, fast hon vägrar låta oss veta det. För henne spelar det ingen roll. Det är hennes son.

Sonia Låt oss bedja för våra stackars mödrar.

Dunja Din var den tappreste av alla.

Sonia Tack, Dunja. Tack, syster. *(omfamnar henne. De knäböjer och ber vid graven gemensamt.)*

Slut.

(Athen 27.3.2007)